

ЖИВОТВОРНИ ИСТОЧНИК

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ ❖ БРОЈ 32 ❖ ГОДИНА VII ❖ ВАСКРШЊИ БРОЈ

ЛИТУРГИЈА
И ДУХОВНИ
ЖИВОТ

ВЕЛИКОПОСНО
БОГОСЛУЖЕЊЕ

БУДИ СЛОБОДАН
И ХРАБАР

ПАНДЕМИЈА
ГРИПА
И СВЕТО
ПРИЧЕШЋЕ

ИГРЕ НА СРЕЂУ
(ХАЗАРДНЕ ИГРЕ)
КАО ИЗАЗОВ

АРХИМАНДРИТ
СОФРОНИЈЕ
- О ЗНАЧЕЊУ ЧУДА

**ХРИСТОС ВАСКРСЕ!
ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!**

ISSN 2303-8411

9 772303 841000

ЧЕТРОДЕСЕТ МУЧЕНИКА СЕВАСТИЈСКИХ

Четрдесет Мученика Севастијских су били војници римског цара Ликинија. Кад су настали поновни прогони хришћана, четрдесет њих није хтело да се одрекне Христа. Било им је забрањено да ће бити лишени војничке части, на шта је један од њих, по предању - Кандид, рекао: „Не само част војничку, но и тела наша узми од нас; ништа нам није драже и часније од Христа Бога нашега.“ Тада је војвода Агрикола наредио да их каменују, али су се каменеце враћале и погађале оне који су их бацали. Један камен је погодио Агрикола и разбио му зубе. После тога, војвода се потпуно избезумио од беса и мржње и наредио да војнике свуку, повежу конопцима и баце у језеро које се ледило од љутог мрза. Унаоколо су били стражари, а да би им муке биле веће, на обали је поставио топло купатило, осветљено огромним бакљама и окружено ватрама, где се пушила топла вода. Само један од четрдесеторице војника је изгубио веру и пошао према топлим купатилу, али није далеко стигао, јер је на прагу купатила умро. Ноћу је са неба пала необична светлост, која је загрејала воду у језеру, око војника, а са светлошћу се на њихове главе спустише и 39 венаца. Један од стражара са обале, који је гледао то чудо, скинуо је одећу, објавивши свима да је хришћанин и ступио у језеро. Тада се на његову главу спустио четрдесети венац. Сутрадан, цео град је хрлио на обале језера, јер нико није могао да поверује да су војници преживели ноћ у језерској води, на којој је била дебела кора леда, сем око тела мученика. Тада су кнез Ласија и војвода Агрикола решили да их погубе и спале њихова тела, а несагореле остатке побацају у језеро. Три дана после погубљења, јавили су се Мученици епископу Петру и позвали га да покупи њихове кости из језера. Епископ је, кришом од власти и стражара, у глуво доба ноћи отишао са свештеницима на језеро. Тамо је сво језеро светлело, као да су јата звезде са неба сишле на воду. То је звезданим сјајем светлела свака кост мученичка. Покупили су их хришћански сахранили. Они су пострадали и вечном се славом овенчали, а имена њихових мучитеља су остала забележена по злу за веке векова. Четрдесет мученика Севастијских су пострадали и мученичком славом били овенчани 320. године.

САДРЖАЈ:

ЛИТУРГИЈА И ДУХОВНИ ЖИВОТ – Епископ Фотије	4
ВЕЛИКОПОСНО БОГОСЛУЖЕЊЕ - Радмило Радовић, протојереј	8
ВАСКРСЕЊЕ МРТВИХ У ПРОРОЧАНСТВИМА ПРОРОКА ИСАИЈЕ – Бојан Чечар, протођакон	12
ЦАР ДАВИД И ПЕДЕСЕТИ ПСАЛАМ – Остоја Дикић, вјероучитељ	14
ГРИЈЕХ, СТРАСТИ И ДУХОВНА БОРБА – Милош Зекановић, протонамјесник	15
КО ЈЕ ЧОВЈЕК? – Весна Теофиловић	17
МОЛИТВА МОЖЕ МНОГО ТОГА ДА ПРОМЕНИ У ЧОВЕКОВОМ ЖИВОТУ	20
МИТРОПОЛИТ ИЛАРИОН: ЗБОГ ГУБИТКА ДУХОВНО- МОРАЛНИХ ОРИЈЕНТИРА ЗАПАДНИ СВЕТ ЈЕ ПРЕПЛАВИЛА ЕПИДЕМИЈА БЕЗУМЉА	22
БУДИ СЛОБОДАН И ХРАБАР – Синиша Шаренац, протонамјесник	23
ПАНДЕМИЈА ГРИПА И СВЕТО ПРИЧЕШЋЕ	25
ИГРЕ НА СРЕЋУ (ХАЗАРДНЕ) КАО ИЗАЗОВ ДРУШТВЕНЕ СВАКОДНЕВНИЦЕ – др Вања и др Слободан Продић	26
ФЈОДОР ЈЕМЕЉАНЕНКО- ТРЕБА ДА ЖИВИМО ПО ЈЕВАНЂЕЉУ, А НЕ КАО СВИ	29
ВЛАДИКА ФОТИЈЕ - ПЈЕСМЕ	35
АРХИМАНДРИТ СОФРОНИЈЕ САХАРОВ: ПРЕПИСКА СА ПРОТОЈЕРЕЈ ГЕОРГИЈЕМ ФЛОРОВСКИМ – Срђан Мастоило	36
ОБЛИЦИ И ЕФЕКТИ НЕФОРМАЛНОГ ЦРКВЕНОУМЕТНИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА У ЕПАРХИЈАМА СПЦ НА ТЕРИТОРИЈИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ 2009- 2019... Горан М. Јанићијевић	38
РАДОСТ ЖИВЉЕЊА У ДУХОВНОЈ ПУСТИЊИ – Кристијан Ђокић, јереј	40
ГОСПОД ЈЕ СА НАМА – Митар Млађеновић, протонамјесник	42
СТАРАЦ КЛЕОПА: КАКО ЂАВО ОБМАЊУЈЕ ЧОВЈЕКА? ..	43
ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ-НОВА ЗАПОВЈЕСТ БОЖИЈА ХРИШЋАНИМА НАШЕГ ДОБА - Остоја Дикић, вјероучитељ	47
АРХИМАНДРИТ СОФРОНИЈЕ САХАРОВ – О ЗНАМЕЊУ ЧУДА	48

Излази са благословом
Његовог Преосвештенства Епископа
зворничко-тузланског г. ФОТИЈА

Година VII, број 32, (васкршњи), Бијељина, 2020.

Главни и одговорни уредник
протођакон Бојан Чечар

Технички уредник
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић

Секретар уредништва:
Остоја Дикић

Уредништво часописа:
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић,
протонамјесник Синиша Шаренац,
јереј Дражен Ракић, јереј Немања Ерак,
протођакон Бојан Чечар и Остоја Дикић

Адреса уредништва:
Ул. патријарха Павла 40, 76300 Бијељина,
E-mail: casopiszivotvorniistocnik@gmail.com

Часопис излази четири пута годишње

Сарадници часописа:
протојереј-ставрофор Ђоко Б. Лазић, протоје-
реј-ставрофор Зоран Илић, протојереј Драгиша
Симић, протојереј Александар Михајловић,
протојереј-ставрофор Жељко Теофиловић, про-
тонамјесник Јован Максимовић, протонамјесник
Милош Зекановић, протојереј Драган Илић, јереј
Срђан Васиљевић, јереј Милош Тришић, прото-
намјесник Драган Марковић, протонамјесник
Ненад Савић, јереј Кристијан Ђокић, ђакон Бојан
Јокановић, ђакон Давор Арнаут, Данијел Васић,
Бранислав Недић и Милица Игњатов

Издавач:
Издавачка кућа
Епархије зворничко-тузланске „СИНАЈ“
Ул. патријарха Павла 40
76300 Бијељина, тел: (+387) 055-222-300
факс: (+387) 055-210-960

Лектор:
ђакон Давор Арнаут

Графичка припрема
сүрографнка, Зворник

Тираж:
4600

ЛИТУРГИЈА И ДУХОВНИ ЖИВОТ

Приметно је у наше време да се православно богословље, а рекао бих и богословље уопште, враћа Литургији, што је веома важно, јер је Литургија истоветна са оним што ми називамо Црква. Може звучати чудно да ми и после две хиљаде година хришћанства поново откривамо Литургију и враћамо се својим изворима и евхаристијском богословљу. Данас се у православљу сви највећи богослови баве управо Литургијом и евхаристијским богословљем.

Кућна побожност

Да бисмо разумели Литургију, морамо се мало вратити у историју, поготово у историју СПЦ. У време Светог Кирила и Методија наш народ се крстио и тиме постао култивисан, културан, хришћански народ. Срби су тада (9. век) кроз свето Крштење ушли у породицу културних народа. Кирило-методијевско апостолско дело - крштење Срба - довршено је највећим делом у време Светог Саве. Појавом Отоманске империје, млада, самостална Српска црква почиње у неком смислу да живи као у раном хришћанству, тј. бива гоњена. Многи богослови и историчари кажу да је због тога умногоме замрло српско богословље. У том периоду су се градиле цркве и подизале светиње, али није могло доћи до потпуног процвата живота Цркве. Тај период је допринео да наш народ изгуби суштинску везу са Литургијом, па се због тога код њега

развија тзв. кућна побожност. Да би остварили контакт са својим верницима свештеници одлазе у њихове куће за благослов крсне славе, па врше и друге свештене радње: крштења, венчања, итд., које су изворно увек биле у оквиру Литургије.

Друга ствар која је допринела нашем удаљавању од Литургије је систематска атеизација, која нам је наметнута у време комунизма после Другог светског рата. Познато је да је тада Православна црква претрпела велика гоњења; да поменемо само пример Русије и њихов Сибир где су хиљаде свештеника, епископа и монаха завршили свој живот. Слично је било и у Србији, где је држава систематски, од обданишта до факултета, вршила насилну атеизацију, насилно намећући нову марксистичку-комунистичку религију. То је свакако оставило дубоког трага у духовном бићу нашега народа, и због тога се он у најширем смислу удаљио од Литургије и постао, да тако кажемо, условно „нецрквен народ”. Међутим, хвала Богу, данас се то мења и Срби поново откривају богатство свете Литургије и богатство свога православног Предања уопште.

Тајна

Да се сада конкретније вратимо самој светој Литургији. Суштина и смисао свете Литургије нам се открива и дата нам је у Новом завету. Сви смо чули за Тајну вечеру коју је Господ Исус Христос одржао са

Својим ученицима, апостолима на Велики четвртак. На Велики четвртак уочи Свога страдања, пошто су по старозаветном Мојсијевом закону отпразновали Пасху, Господ Христос установљује Пасху Новог завета, тј. установљује новозаветну Цркву. Благосиљајући хлеб на тој новозаветној Пасхи, тј. Литургији, Господ Христос га даје ученицима, говорећи: „Узмите једите, ово је тело моје”; а потом благосиља и чашу са вином говорећи: „Пијте из ње сви, ово је крв моја Новог завета” (Мт. 26, 27), чиме је установљена новозаветна Литургија Цркве. Господ Христос већ на тој Литургији заповеда ученицима да и они ово чине у Његов спомен (Лк. 22, 19), тј. да служе Литургију, јер ће сутра, на Велики петак, Господ Христос пострадали на Голготи, показујући Себе као ново пасхално Јагње, које ће бити принесено за живот и спасење света. Дакле, најједноставније речено, ми долазећи на сваку православну Литургију у цркву, учествујемо у тој Тајни коју је Исус Христос установио на Велики четвртак. Сада на Литургији, на месту Самога Христа, стоји по преимућству Епископ или свештеник по његовом благослову и врши ону исту свету Тајну, коју је Христос установио. Литургијске молитве нам кажу да у ствари Сам Христос Духом Светим врши опет свету Тајну Литургије, али сада рукама Својих свештенослужитеља. Зато у православљу Литургија није нека комеморација или сећање на догађај Великог

четвртка, већ живо учешће у тој истој Тајни, која нам кроз свету Литургију актуализује читав домострој спасења у Христу. Зато је суштина духовног живота сваког православног хришћанина, управо да се што достојније припреми да учествује у Тајни свете Литургије, као централној тајни новозаветне Цркве.

Новозаветна Литургија Православне цркве има своје корене у старозаветном богослужењу. У Старом завету нам се на много места указује на праобразе свете Литургије. Први праобраз је извођење јеврејског народа из египатског ропства у време пророка Мојсија (око 1800. г. пре Христа). Бог по Свом промислу изабира овај поробљени народ да га преко Мојсија изведе из земље смрти, тј. Египта, и преко чудесног проласка кроз Црвено море (које је праслика светог Крштења у Новом завету), уводи га у Земљу обећану, тј. старозаветну Цркву. У Старом завету Бог, дакле, изабира један народ, који ће кроз старозаветну Тору и пророке бити припреман да се у њему оваплоти Сам Син Божији Исус Христос као Месија и Спаситељ читавог света и читавог човечанства.

Други праобраз свете Литургије је такође везан за излазак старозаветног Израилља из Египта, а то је старозаветна мана. Јеврејски народ путујући из Египта проводи 40 година у пустињи хранећи се за то време чудесном храном – маном, небеским хлебом који је падао са неба. Та мана нам је символ новозаветног Причешћа. Мана је још увек само земаљски хлеб, што нам и Господ

Христос открива у Новом Завету, речима: „Оци ваши једоше ману у пустињи, али помреше. А онај који једе моје тело и пије моју крв, живеће вечно” (Јн. 6, 58).

У Књизи пророка Исаије имамо најконкретнију слику свете Литургије и светог Причешћа. То је оно чувено виђење пророка Исаије у старозаветном јеру-

салимском храму, када он види Бога на престолу Кога окружују анђелске силе. Један од анђелских сила, од престола Божијег доноси ужарени тајанствени предмет, у нечему што има облик клешта, којим дотиче усне пророка Исаије и тако га чини чистим и приправним за велико дело пророчког служења, које му је Бог наменио (Ис. 6). То је најконкретнија слика или икона свете Литургије и светог Причешћа у Старом завету.

Пошто је Стари завет у целини, по речима Светог апостола Павла, био педагог за Христа (Гал. 3, 24), тако је и литургијска симболика Старог завета била праобраз свете Литургије, тј. но-

возаветне Цркве. Установљујући новозаветну Цркву на Тајној вечери, Господ Христос је дао могућност да сада у Цркву уђу сви народи на земљи, не више само припадници јеврејског изабраног старозаветног народа, јер Христос као новозаветна Пасха долази да се принесе и дарује за спасење читавога света. Због тога

су се дело Христово и Његови плодови, после Његове смрти и васкрсења, првенствено преносили кроз богослужење, тј. свету Литургију. То се види из књиге *Дела апостолска* где нам се описује живот ране Цркве, који је у потпуности био литургијски живот. Први хришћани су живели у простоти срца свакодневно ломећи свети хлеб (Дап. 2, 46), што значи да су живели светом Литургијом и светим Причешћем, јер су се свакодневно причешћивали.

Како да учествујемо у Литургији?

Од ранохришћанских анафора, у православљу су се развиле и данас су у употреби најчешће две врсте свете Литургије – Литургија Светог Василија Великог и Литургија Светог Јована Златоустог, које су настале у четвртном веку. Који су основни делови тих литургија и шта треба свако да зна о њима да би могао разумно тј. логосно у њима и учествовати?

Први део свете Литургије се назива **Проскомидија** или **Приношење**, које се врши унутар олтара и не види се, а

литургијски симболише оваплоћење и рођење Христово у свету. Као што је Господ Исус Христос до Своје тридесете године живео у Назарету скривен од људи и света, тако се и проскомидија врши скривено у олтару, али ће њен пуни смисао бити откривен у другим деловима Литургије, тј. у самој Литургији. Тај први део Литургије изражава принос Цркве, тј. свих верујућих, који доносе дарове Богу, хлеб и вино (што је била стара пракса у Цркви), од којих свештенослужитељи изабирају најбоље на којем ће бити принесена бескрвна жртва. У том смислу проскомидија представља скривени део Христовог живота до Његовог доласка на реку Јордан и крштења, показујући тиме да се у новозаветну Цркву улази кроз свето Крштење.

Проскомидија већ указује на Његову жртву и страдање, предстојеће голготско распеће, али и васкрсење.

Други део Литургије назива се *Литургија оглашених*, која почиње чувеним возгласом: „Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа!“. У том делу Литургије учествују сви присутни у светој храму - и крштени и они који се припремају за свето Крштење, а често и посетиоци који наврате у храм за време служења свете Литургије. Овај део Литургије се састоји од антифона, основних литургијских химни, певања црквених тропара и читања из Апостола и светог Јеванђеља. После

прочитаних делова из Апостола и Јеванђеља, обично се врши тумачење Речи Божије. Због тога се овај део и назива светотајинско служење Речи.

Овај део Литургије нам указује на јавну проповед Господа Исуса Христа, када је Он кроз Своје Јеванђеље изложио савршену науку о спасењу света и човека. То ће свети апостоли записати и већ у току првог века оставити Цркви у наслеђе као књигу Новог завета. У овом делу

се тумаче Апостол и Јеванђеље по примеру Самога Господа Исуса Христа, Који је много пута својим ученицима тумачио изговорене поуке, јер је Свето писмо књига запечаћена са седам печата и тешко је проникнути у његов унутрашњи смисао. То врши Црква проповеђу на светој Литургији, јер је унутар свете Литургије Црква надахнута истим Духом Светим Који је надахњавао јеванђелске писце. Зато се Свето писмо од самог почетка јавља као литургијска књига, написана и записана за Цркву као живу литургијску заједницу.

Завршавајући *Литургију оглашених* кроз читање Светога писма и тумачење Речи Божије бивамо

припремљени да учествујемо у централном делу Литургије, који се назива *Литургија верних*. У том централном делу се врше евхаристијске молитве из тзв. *Канона Евхаристије*, које нас припремају да бисмо учествовали у ономе што се десило на Тајној вечери. На Тајној вечери је Сам Христос поделио Своје Тело у виду хлеба ученицима и дао им да пију из благословеног путира, а сада то на Литургији на Његовом месту и обличју врши Епископ или свештеник;

најпре благодари, а затим раздељује свете евхаристијске Дарове Цркве Божије верујућем народу. То значи да учествујући у Канону Евхаристије, а посебно причешћујући се Телом и Крвљу Христовом, ми учествујемо у тајни саме Цркве и централној тајни Новог завета, тј. учествујемо у оној истој Тајној вечери која се увек и

изнова приноси за спасење света. Зато су у овоме делу Литургије учествовали сви верујући, осим оних који из неког разлога имају епитимију (забрану) од стране Цркве за Причешће. Овај део Литургије нам указује на дубоку везу свете тајне Крштења и светог Причешћа. У светој тајни Крштења смо доживели трократно погребљење и васкрсење у Христу, да бисмо у светој Литургији могли да учествујемо у светој тајни Причешћа које је печат и пуноћа вере наше. Отуда Господ Христос говори: „Ко не једе тела Сина Човечијега (тј. св. Причешће), нема живота у себи“ (Јн. 6, 53), јер кроз Причешће ми задобијамо вечни живот.

Вечни извор

Да немамо свету Литургију и ми православни хришћани бисмо у неком смислу могли, као што је данас већином случај код протестаната, само да причамо о јеванђелским догађајима или евентуално да имамо неку врсту комеморације на њих, али никако да у њима учествујемо. Учествујући на светој Литургији, која у себи сабира целокупно Предање Цркве, нама се на Литургији у виду светих Дарова предаје Сам Христос. Тиме ми нисмо ничега лишени, нити мање учествујемо у животу Цркве него рани хришћани. Зато је Литургија извор на коме се напајамо вечним животом, а из ње извиру благодатне реке које напајају целокупан живот Цркве. Зато је потребно, као што смо на почетку рекли, да се враћамо светој Литургији и да њоме осмишљавамо свој свакодневни земаљски живот. Црква управо светом Литургијом пројављује своју унутрашњу природу, тј. да је она Царство Небеско овде на земљи, а то се најпре и у суштинском смислу види на светој Литургији. Зато света Црква није детерминисана никаквим националним, нити политичким факторима, него их она све надилази као Тајна Царства Небескога у историји. На светој Литургији доживљавамо целокупну економију спасења у Христу: Његово рођење, Његово страдање, крсни вход, Његово распеће и васкрсење, вазнесење на небо и силазак Светог Духа, као и други долазак Христов и суд овоме свету. Једном речју света Литургија сабира у себи све тајне Цркве, сву пуноћу божанских дарова које нам је Бог Отац даровао у Христу Духом Светим. Тајна свете Литургије је толико дубока

и широка да је потребно непрестано да јој се враћамо. Добро је што се данас православно богословље враћа светој Литургији, како би се млади богослови упознали са самом суштином наше православне вере и православног богословља, па га тако приближили и нашем народу.

Учествујући на светој Литургији, која у себи сабира целокупно Предање Цркве, нама се на Литургији у виду светих Дарова предаје Сам Христос. Тиме ми нисмо ничега лишени, нити мање учествујемо у животу Цркве него рани хришћани. Зато је Литургија извор на коме се напајамо вечним животом, а из ње извиру благодатне реке које напајају целокупан живот Цркве.

Данашњи усрећитељи човечанства

Данас се много говори о кризи личности, кризи породице и кризи друштва у целини. То је евидентно и то је тачно, али је главни узрок свих тих поремећаја управо одсуство Литургије из реалног живота данашњих људи у најширем смислу. Ми тек на Литургији можемо да превазиђемо свој егоизам и да постанемо биће заједнице, сједињујући се са Богом и са ближњим кроз свету тајну Евхаристије, тј. Причешћа. Зато породица која није утемељена на Литургији тешко може да опстане као заједница љубави, а самим тим и друштво у целини. Потребно је све институције у друштву утемељивати на литургијским основама, како је то било у нашем народу у време Светог Кирила и Методија и посебно у време Светог Саве, и увек када је Црква имала своје право место у друштву и вршила своју благодатну мисију.

После искушења комунизма као лажне заједнице и парали-

тургије, данас се модерном свету и човеку нуди нови облик лажне заједнице тзв. глобализам. Данас се непрестано говори о некаквим заједницама: Европска заједница, Европска унија, итд; а никада људи нису били отуђенији једни од других, посебно на Западу. То је само знак одсуства

Литургије из тих заједница, тј. да оне нису утемељене на светој Литургији, него на нечему што је пролазно и што је од овога света. Данашњи усрећитељи човечанства модерном човеку нуде решење тиме што ће га нахранити хлебом, али земаљским хлебом. Данас улазак у наводну Европску заједницу има есхатолошке призвук: гарантује лагодан земаљски живот и изванредан земаљски рај, као што је у своје време нудио комунизам.

Света Православна црква, са друге стране, као истинска заједница Бога и људи у Христу, чува и враћа нас правим вредностима и нуди нам хлеб небески, реч спасења и вечни живот. Зато је света Литургија алфа и омега живота Православне цркве, који треба непрестано откривати и којем се непрестано треба враћати. Многи свети оци су говорили да ће вечни живот бити у ствари вечна Литургија, који почиње већ овде на земљи и ми у њега улазимо постајући чланови Цркве.

*Епископ зворничко-тузлански
г. Фотије*

ВЕЛИКОПОСНО БОГОСЛУЖЕЊЕ

Велики пост, као један од најраније установљених вишедневних постова хришћанске Цркве, представља посебан период у животу сваког православног хришћанина и, за разлику од осталих вишедневних постова, одликује га посве другачији начин богослужбеног живота током литургијске године. Такође, за разлику од осталих постова, њега карактерише и нарочит припремни период од четири недјеље.¹ „Црква нас позива да се за њега припремимо много прије стварног његовог почетка“, јер „Црква зна да нисмо у стању да се брзо промијенимо, да одједном пређемо из једног духовног стања у друго“, напомиње Александар Шмеман.² Пост је, пак, вријеме покајања, а „покајање је преиспитивање, поновно процјењивање, продубљивање живота, душевни потрес, поновно проналажење себе. Покајање је снажно откривање свог запуштеног, заборављеног и за прљаног унутрашњег човјека“.³

Велики пост се назива великим због особене важности његовог установљења и „састоји се од поста свете Четрдесетнице и Страсне седмице“⁴, јер „сагласно предању и устројству првоначалне хришћанске Цркве света Четрдесетница, по уставу Црк-

ве православне, све до данас почиње од понедељка послје сиропусне недјеље и завршава се у петак шесте седмице када Црква поје: *Савршивши душе-спасоносну Четрдесетницу...*“⁵ Дакле, *света Четрдесетница* се завршава петком уочи Лазареве суботе⁶, односно „двама свијетлим и празничним данима, боље рећи, својеврсним двоједним и дводневним празником, а то су: Лазарева субота и Цвијети, којима нам Црква открива истински смисао Христове вољне жртве и Његове спасоносне смрти“.⁷

Канон Св. Андреја Критског

По ријечима Александра Шмемана, „великопосно богослужење представља један од најдубљих, најдивнијих и најсуштинскијих елемената нашег православног литургијског Предања. Оно је школа покајања и учи нас томе шта је то покајање и како да задобијемо дух покајања. Оно нас припрема и води ка духовном обновљењу без кога отпуштење гријеха остаје бесмислено. Оно је, укратко, и учење о покајању и сâм пут покајања“.⁸ Сам начин понашања

у храму током Великог поста, сходно насталом времену покајања, такође се битно мијења. Црквене одежде које свештенослужитељи користе много су једноставније и скромније него иначе. Превладавају пурпурне боје које нас подстичу да размишљамо на тему покајања и да, сагледавши пролазност и ништавност материјалног, свој ум и срце управимо ка духовном. Врло често се користи само епитрахил, освјетљење храма је слабије, кађење тамјаном и отварање царских двери много је рјеђе. „Црквени обред током Великог поста сведен је на најнижи степен једноставности који, са једне стране, одражава право својство поста, а са друге – живо нам напомиње и снажно симболизује Јорданску пустињу у којој је наш Господ Искупитељ четрдесет дана постио, дајући Својим постом основ светој и великој Четрдесетници.“⁹

Ограничавајући током Великог поста духовне радости у којима се празнују помени свјетих, Црква се тиме много више бринула, и брине се колико је могуће, да у то вријеме одложи и сва друга празновања, како би у нашим душама појачала осјећање срчаног умиљења и скрушености за гријехе. Имајући пред собом овај благочестиви циљ, Црква у вријеме Четрдесетнице не дозвољава вјенчања, рођендане, позоришне представе, забаве и весеља. Све ове забаве и весеља неспојиви су са данима Четрдесетнице, јер у

1 Александар Шмеман у свом дјелу *Велики пост* напомиње да је пет припремних недјеља за Велики пост, почевши од недјеље Закхејеве, која претходи недјељи о Митару и фарисеју (ср. Александар Шмеман, *Велики пост*, Врњачка Бања 1999, стр. 19-20.)

2 Александар Шмеман, *Велики пост*, Врњачка Бања 1999, стр. 19.

3 Протојереј Александар Шмеман, *Тажне празника*, Цетиње 1996, стр. 64.

4 Протојереј Григорій Дебольскій, *Дни богослуженія*, Том II, С.-Петербургъ 1901, стр. 11.

5 Исто, стр. 12.

6 Види: Патријарх српски Павле, Општи типик, Београд 2010, стр. 70.

7 А. Шмеман, наведено дјело, стр. 100, 101.

8 Протопрезвитер Александар Шмеман, „Литургијска структура Великог поста“,

у: *Наш живот у Христу, Христов живот у нама*, Београд 2007, стр. 166, 159-160.

9 Г. Дебольскій, наведено дјело, стр. 34.

нама подстичу мисли и осјећања која нису прикладна подвигу поста и кајања. Препуштен забавама и орасположен свјетовним весељем, човјек је неспособан да угађа Богу и да трпи ради славе Божије. Сâмо богослужење у *светој Четрдесетници* има веома много својих обредних карактеристика и особености којима Црква онемогућава распламсавање наших страсти, уклањајући из нашег тијела и наше савјести све оно што нас саблажњава, побуђујући тиме скрушеност у нашим срцима због гријехова.¹⁰

Сједињујући са тјелесним и духовни пост, древни хришћани су *свакодневно* током *Четрдесетнице* долазили у храм на молитву, слушајући ријечи Божије и пастирске поуке. Савјетујући хришћанима да се свакодневно окупљају у храм ради слушања ријечи Божије, Блажени Августин каже да „они читају Свето писмо и сами, у својим домовима, да би се тако, као што хранимо тијело и наша душа животворавала Божијом ријечи и да би се човјек потпуно, душом и тијелом, ситио светом и спасоносном трпезом. Ако хранимо једино тијело, значи да само слушкињу ситимо, а госпођа да гладује. Дакле, дужни сте усрдно да читате и слушате божанствено Писмо како бисте могли и у кући и на сваком другом мјесту да га препричавате другима ради њиховог назидавња и да би тако ријеч Божију непрестано размишљањем усвајали и упијали у себе из ње корисни сок, тј. духовни доживљај, како за себе тако и за друге, уз Божију помоћ“.¹¹

Богослужења Великог поста бивају много *дужа* него богослужења у осталим данима, пошто су управо ови дани одређени да

се посветимо Богу. За вријеме Великог поста посебно је наглашена библијска димензија богослужења. Може се рећи, „да је четрдесет дана поста, враћање Цркве у ситуацију Старог завјета – у вријеме *прије* Христа, вријеме покајања и очекивања, вријеме *историје спасења*, које се креће према свом испуњењу у Христу“.¹² Свакога дана у Великоком посту, сем суботе и недјеље и празничних дана, служи се *велико повечерје*. У склопу великопосног богослужења много пута се понавља кољенопреклона молитва Светог Јефрема Сирина, која гласи: Господе и Владико живота мога! Духа љености, унинија, властољубља и празнословља, не дај ми. Дух цјеломудрености, смиреноумља, дуготрпљења и љубави, даруј ми, рабу Твоме. Да, *Господе, Царе, даруј ми да сагледам сагрешења своја и да не осуђујем брата свога, јер си благословен у вијекове вијекова. Амин.*

На великопосним богослужењима цијели Псалтир читамо два пута током седмице. Посведневна богослужења свете Четрдесетнице обилују читањима поучних одјељака из богослужбених и светоотачких поучних књига. Тако, осим Псалтира и Паримија, које се углавном узимају из Постања, Исаије и Прича, уставом је указано да се читају и одјељци из бесједâ Светог Јефрема Сирина, Лавсаика, Синаксара, Пролога, Студита, Љествице Светог Јована Љествичника, бесједâ Светог Јована Златоустог на Шестоднев итд.¹³ Али, нажалост, „данас веома мали број људи зна и разумије јединствену љепоту и дубину ове великопосне химнографије“.¹⁴ Будући да

великопосна богослужења задобијају другачију димензију од оне на коју смо свакодневно навикли, *Октоих* се, као богослужбена књига седмичног круга, уз Велики пост не узима, осим суботом и недјељом.¹⁵ На његово мјесто долази Триод (подијељен на два дијела: *Посни Триод* и *Цвијетни Триод*) као зборник великопосне химнографије. У овој богослужбеној књизи, која обухвата период од недјеље *митара и фарисеја* до недјеље *свих светих*, „можемо поново пронаћи, не само смисао Великог поста, него и дух православља, његову пасхалну визију живота, смрти и вјечности“.¹⁶ Управо нам богослужења *Триода*, кроз своје стихире, тропаре и кондаке, поучна читања и молитве, указују на прави смисао хришћанског живота и руководе нас кроз ток Великог поста.

Најава Великог поста започиње у недјељу када се чита јеванђелска поука о *Закхеју*, да би у нама побудила жељу за духовним препородом, док нас наредна недјеља о *митару и фарисеју* позива на смирење и понизност пред Богом, као битне предуслове за наш духовни напредак током подвига који нам предстоји. Недјеља која слиједи, *блуднога сина*, позива нас на повратак Богу кроз истинско и дубоко покајање, признање сопственог пада и отуђености од Бога. У сљедећу недјељу, *месопусну* или *Посљедњег суда*, треба да се опомињемо Христовог позива на љубав према другима – да наш хришћански начин живота буде проткан служењем другима, јер ће управо то: наш лични однос према другима и наша спремност жртвовања за друге, бити мјерило и критеријум у дан *Посљедњег суда*, пошто ћемо

10 Види: Г. Дебольскій, наведено дјело, стр. 37.

11 Исто, стр. 27.

12 А. Шмеман, Велики пост, стр. 46.

13 Види: Г. Дебольскій, наведено дјело, стр. 33.

14 А. Шмеман, наведено дјело, стр. 50.

15 Види: Патр. Павле, наведено дјело, стр. 70.

16 А. Шмеман, наведено дјело, стр. 54.

својим дјелима бити или оправдани или, пак, осуђени. Сходно томе, Црква је у *суботу месопусну* установила молитвени помен за све оне који су се представили из овога свијета са вјером и надом у свеопште васкрсење мртвих и живот Будућег вијека. Молимо се, дакле, за опроштај њихових гријехова и да би сви они били удостојени наслађивања у Царству Небеском, уколико њихово покајање није било потпуно у овоземаљском животу. У посљедњу, пак, недјељу пред Велики пост, *сиропусну или праштања*, Црква нас позива да опростимо једни другима, као што и Бог нама опрашта, и да тако измирени једни са другима, започнемо истински пост – пост који није лицемјеран и који није испуњен самохвалисањем. Уједно нас позива и даје нам могућност, да се кроз истински пост и лични преображај, вратимо у Рај из кога је наш праотац Адам био изгнан због свог пада.¹⁷

Отпочевши подвиг поста у покајању, ми се предајемо дугој и истрајној молитви, која треба да буде прожета дубоким смирењем и непрестаним размишљањем о Богу, а покајни *Канон Светог Андреја Критског*, који се чита на великом повечерју током прва четири дана Великог поста, опомиње нас и подстиче управо на то. Да не бисмо, предавши се вишедневном подвигу, изгубили смисао и циљ Великог поста, овај *Канон* се поново чита на јутрењу у четвртак четврте недјеље поста.

Свака од недјеља Великог поста има своју нарочиту поруку и поуку која нам је упућена кроз литургијско празновање. У прву недјељу поста, *Чисту* или *Православља*, Црква торжествено прославља побједу право-

славља над иконоборством, а у спомен на извојевану побједу, у храмовима се чита *Синодик православља* и врше се свечане молитвене *литује* са Часним Крстом и светим иконама. У другу недјељу поста, *Пачисту*, Црква литургијски прославља Светог Григорија Паламу, као представника хришћанског мистицизма на православном Истоку, који је кроз подвиг – пост и молитву – задобио очишћење и просвјетљење. У трећу недјељу поста, *Крстопоклону*, поклањамо се Часном и Животворном Крсту Господњем, који се за вријеме јутрења износи из олтара и полагаже на средину храма, гдје остаје до краја седмице, најављујући Христово страдање. У четврту недјељу поста, *Средопусну*, Црква молитвено прославља Светог Јована Љествичника, једног од највећих хришћанских подвижника и аскета, који је у својој Љествици описао основна начела хришћанске духовности. У сриједу вече четврте недјеље поста служи се *Прво бденије*, на коме се поново чита *Канон Андреја Критског*, док се у петак вече служи *Друго бденије* са читањем *Акатиста Пресветој Богородици*. У пету недјељу поста, *Глуну*, Црква врши молитвену успомену на Свету Марију Египћанку, која представља најдивнији примјер покајања.¹⁸ Током шесте недјеље поста, са којом се завршава света Четрдесетница и која се назива *Цвијетном*, Црква нас на крају припрема за Христову искупитељску жртву – за Његово Страдање и Васкрсење.

Када је у питању служење Литургије у току Великог поста, током седмичних дана, од понедељка до петка, строго је забрањено служење божанске Литургије. То су нелитургијски

дани са једним јединим могућим изузетком – празником Благовијести када се, како је прописано, послје вечерњег служи Литургија Светог Јована Златоустог. Разлог за ово правило јесте то „што је Евхаристија, по самој својој природи, празнична служба, радосно сјећање на Христово Васкрсење и присуство међу ученицима“.¹⁹ Због тога, од најранијих времена, суботом и недјељом, током *Четрдесетнице*, пост је блажи. На ублажавање поста у овим данима Црква указује већ и својим богослужењем, тј. служењем пуне Литургије. „Тако нам од најранијих времена, суботни и васкрсни дани служе као дани одмора од седмичног подвига поста.“²⁰ Уставом је прописано да се суботом служи Литургија Светог Јована Златоустог а недјељом Литургија Светог Василија Великог. Међутим, Црква је установила да се и сриједом и петком служи тзв. непотпуна Литургија или *Литургија Пређеосвећених Часних Дарова* – Дарова који су освећени на претходној недјељној Литургији. Овај литургијски чин се приписује Светом Григорију Двојеслову, као одговор на духовне потребе хришћана и њихово стремљење светој тајни Причешћа током Великог поста. „Обичај сталног причешћивања хришћана у раној Цркви, у симбиози са забраном савршавања свете Литургије током Великог поста, до само суботом и недјељом“²¹, довео је Цркву до образовања новог литургијског оквира за причешће вјерника током периода продужене молитве и клечања. Будући да током овог периода, када постоји сухоједење, завјет поста чува

17 Види: А. Шмеман, „Литургијска структура Великог поста“, стр. 160-162.

18 Исто, стр. 162-166.

19 Исто, стр. 164-165.

20 Г. Дебольскій, наведено дјело, стр. 35.

21 Канон 49. Лаодикијског сабора

девети час²², због тога и причешће Пређеосвећеним Даровима бива на вечерњој служби.²³ Међутим, од времена турског ропства постепено је превладала пракса, мада не у потпуности, да се Пређеосвећена Литургија служи ујутру, са свим осталим богослужењима дневног круга.²⁴

Литургија Пређеосвећених Дарова, као великопосна Литургија, у случају нужде може некада да се служи и понедељком и уторком и четвртком Великог поста. „Првенствено је, ипак, треба вршити, сходно древном обичају и пракси, сриједом и петком свете Четрдесетнице, пошто су то дани Господњи, саобразно свештеном помену Крста у овим данима, који се од старине разликују од суботе и од дана васкрсења, и од осталих седмичних дана. Као што се субота и дан Васкрсења, сходно свештеном помену везаном за њих, од старине разликују од осталих седмичних дана свагдашњим служењем пуне Литургије у њима, тако се сриједа и петак у време Четрдесетнице одвајкада, такође по предању, разликују од осталих седмичних дана, тј. од понедељка, уторка и четвртка, вршењем Литургије Пређеосвећених Дарова“, напомиње Георгије Дебољски.²⁵

Сагледавши укратко основне црте великопосног богослужења, на крају ћемо се осврнути и на богослужења *Страсне седмице*. Наиме, Лазаревом суботом и празником Цвијети, када се служи Златоустова Литургија, завршава се *света Четрдесетница* и отпочиње *Велика*

или *Страсна седмица*. Црква нас, кроз тропар који се пјева на Лазареву суботу, уводи у један нови моменат, говорећи: *Увјеравајући нас прије Твог страдања у опште васкрсење, из мртвих си подигао Лазара, Христе Боже. Због тога и ми, као дјеца, носећи знаке побједи, Теби, побједиоцу смрти, кличемо: Осана на висинама, нека је благословен Онај који долази у име Господње!*²⁶ Такође, освећујући врбове гранчице на јутрењу Цвијети, свештеник у молитви коју чита наглашава да *...народ који сједи у тами и сјеници смрти уземења васкрсења, гране дрвећа и палмове гранчице, и тако Васкрсење наговјести, да бисмо химнама и духовним пјесмама до-*

ти причешћивање оних који су болесни, а нарочито оних који су у смртној опасности. На Велики чевртак увече служи се *Великобденије*, са читањем дванаест јеванђеља о страдањима Господа Исуса Христа. На Велики петак Литургија се никада не служи, осим ако тај дан падну Благовијести. Ујутру се служе *Царски часови*, а поподне вечерња на којој се износи *Плаштаница* – платно са изображеним Тијелом Господа Исуса Христа које је скинуто са Крста, и која се полагаже на посебно припремљен и украшен сто, тзв. *Христов гроб*, гдје ће остати све до навечерја Васкрса. На јутрењу Велике суботе узимају се *Статије*, дубоко потресан и дирљив молитвени

Када је у питању служење Литургије у току Великог поста, током седмичних дана, од понедељка до петка, строго је забрањено служење божанске Литургије. То су нелитургијски дани са једним јединим могућим изузетком – празником Благовијести када се, како је прописано, послије вечерњег служи Литургија Светог Јована Златоустог. Разлог за ово правило јесте то „што је Евхаристија, по самој својој природи, празнична служба, радосно сјећање на Христово Васкрсење и присуство међу ученицима“.

*стојно дочекали животворно и тридневно Васкрсење у Христу Исусу, Господу нашем.*²⁷

Током Страсне седмице богослужења имају своје особености: прва три дана служи се Литургија Пређеосвећених Дарова. На Велики четвртак, када се сјећамо Тајне вечере, на којој је Христос установио свету тајну Евхаристије, служи се Литургија Светог Василија Великог, спојена са вечерњим богослужењем. На Литургији Великог четвртка припремају се и *честице* за причешћивање болних, којима свештеник, у току цијеле године и у било ком моменту, може обави-

чин оплакивања и полагања Христовог Тијела у гроб. На Велику суботу се служи Литургија Светог Василија Великог, која је спојена са вечерњим богослужењем, током кога се читају петнаест Паримеја. Овом Литургијом се коначно и завршава великопосно богослужење, што представља и свечано мијењање свештеничких одежди за вријеме појања *великог прокимена*, када се *пурпурне* богослужбене одежде скидају и облаче се *свијетле*, које нам и најављују васкршњу радост, јер у даљем току ова Литургија постаје *васкршњом и радосном службом*.

22 3 часа поподне

23 Проф. др Панајотис Скалис, „Освећење вина Литургије пређеосвећених Дарова“, у: Литургијско богословље, Београд 2013, стр. 158-159.

24 Види: Јоанис Фундулис, Литургика 1, Краљево 2004, стр. 224.

25 Г. Дебољскиј, наведено дјело, стр. 35-36.

26 Тропар који се пјева на Лазареву суботу и Цвијети

27 Молитва којом свештеник благосиља врбове или палмине гранчице на Цвијети

Радмило Радовић,
протојереј

ВАСКРСЕЊЕ МРТВИХ У ПРОРОЧАНСТВНИМА СВ. ПРОРОКА ЈЕЗЕКИЉА

Тада ми рече: пророкуј за те кости и кажи им: суве кости, чујте ријеч Господњу. Овако говори Господ овијем костима: гле, ја ћу метнути у вас дух и оживјећете. (Јез. 37, 4-5)

Како ко је барем једанпут у животу прочитао Стари завјет сусрео се и са једном врло интересантном и значајном групом књига под називом – пророчке књиге. Тих књига има укупно шеснаест. Аутори прве четири пророчке књиге били су четворица великих пророка: Исаија, Јеремија, Језекиљ и Данило. Других дванаест написали су тзв. мали пророци: Осија, Јоил, Амос, Авдија, Јона, Михеј, Наум, Авакум, Софоније, Агеј, Захарија и Малахија. Главни задатак свих пророка био је да упозоре народ Божији, тј. Јевреје, на кршење заповијести Божијих у виду њиховог богоотпадништва и идолопоклонства. Као што знамо из библијског извјештаја, Јевреји или Израилци су били изабрани народ Божији који је Бог извео из египатског ропства и предао им Закон (Декалог – Десет Божијих заповијести). Они су обећали да ће чувати тај закон и да ће се држати вјере у Њега – јединог и истинитог Бога Јахвеа. Међутим, врло брзо су затајили по питању свог позива и својих обавеза према Богу. Водили су грађански рат, упадали су у неморал сваке врсте, постали су горди и самољубиви. Али, оно што их је највише одвајало од Бога било је служење другим „боговима“, тј. идолима. Најпознатији „бог“ и идол тога времена коме су се Јевреји клањали био је Ваал¹. Због тога Бог је

Васкрсење Христово

строго казнио Јевреје, и то прије свега губитком њихове државе, а напосљетку и прогонством у вавилонско ропство. Међутим, иако је казнио Свој народ, Бог их није до краја напустио. Он им је слао пророке, чији је главни задатак био да их подсјете на главни смисао њиховог постојања, а то је била заједница са Богом.

Ипак, за нас овдје је интересантнији други аспект њихове пророчке службе, и то онај који се односи на виђења Месије – Христа, Спаситеља свијета и човјека. Готово сви старозавјетни пророци имали су оваква виђења. Зачуђујуће је са којом су прецизношћу описали догађаје из Христовог живота. Примјера ради, пророк Михеј у 5. глави својих пророчанстава, 500 година прије Христа, помиње Витлејем (Мих. 5, 2) као мјесто Христовог рођења.

се, играло се и пјевало. Међутим, као највећи облик религиозности и као најјачи облик молитава које су се њему могле принијети, биле су људске жртве и то, према могућности, дјеца.

Пророк Јеремија има виђења страшног геноцида над дјецом у вријеме цара Ирода, када су у Палестини поубијана готово сва мушка дјеца млађа од двије године: *Глас у Рами чу се, и ридање, и јаукање много: Рахиља плаче за својом дјецом и неће да се утјешу, јер их нема (Јер. 31, 15)*. Исто тако пророк Исаија говори о Пресветој Богородици: *Весели се, нероткињо, која не рађаш, запјевај и покликни ти која не трпиш мука од порођаја, јер пушта има више дјеце него ли она која има мужа, вели Господ. (Ис. 54, 1)*. Такође, исти пророк је тако описао крсно страдање Христово да се стиче утисак да је он сам био под крстом и да је имао прилику свједочити најпотреснијим тренуцима у историји свијета: *Презрен бјеше и одбачен између људи, болник и вичан болестима, и као један од кога свак заклања лице, презрен да га ни за што не узимасмо. А он болести наше носи и немоћи наше узе на се, а ми мишљасмо да је рањен, да га Бог бије и мучи. Али он би рањен за наше преступе, избијен за наша безакоња; кар бјеше на њему нашега мира ради и РАНОМ ЊЕГОВОМ МИ СЕ ИСЦИЈЕЛИСМО... МУЧЕН би и злостављен, али не отвори уста својих; као јазње на заклање вођен би и као овца није ма пред онијем који је стриже не отвори уста својих... Одредише му гроб са злочинцима, али на смрти би с богатијем, јер не учини неправде, нити се нађе превара у устима његовим... (Ис. 3-9)*.

¹ Жртве које су приношене Ваалу биле су застрашујуће. Као и осталим божанствима паганског свијета молило се, кадило

С друге стране, старозавјетни пророк који је најпрецизније видио и описао догађај васкрсења мртвих у посљедњи дан јесте Св. пророк Језекиљ. Зато нимало не треба да нас чуди то што је Црква одредила да на Велику суботу на светој Литургији - када се спремамо за свијетло Христово Васкрсење – читамо баш овај текст. Ријеч је о чувеној 37. глави васкрсних пророчанстава Језекиљевих. У њој он наше умове полако узводи до познања најважније поруке Христовог Васкрсења, а то је да је Христос васкрсао да би прије свега нама даровао могућност васкрсења и вјечнога живота.

Иначе, пророк Језекиљ је живио у вријеме цара Јоахина, у 6. вијеку прије Христа. То је било изузетно тешко и безнадежно вријеме за јеврејски народ. Цар Јоахин се 597. године предао вавилонској војсци и био изгнан. Са њим је отишло око десет хиљада људи. Међу њима је био и Језекиљ, коме је тада било око 25 година. Прије тога он се већ био припремао за свештеничку службу у храму, попут његовог оца. Изгнанство у Вавилон, на његове равнице, далеко од Јерусалима, значило је крај свим његовим надама. Али, пет година касније, када му је било око 30 година (баш у вријеме када би вјероватно преузео дужност као свештеник), Бог га је позвао у пророчку службу. Тај позив био је праћен визијом која ће обиљежити сву његову службу. Видио је Бога у Његовом страшном величанству, свемоћи и свезнању које је изнад и изван људи, обавијеног огњем и славом. Насупрот овом бљештавилу Језекиљ је видио и гријех народа у пуној тами. Видио је и неизбјежност суда Божијег. Шест година је пророковао. Када су град (Јерусалим) и храм разорени 587. године, Језекиљ је почео наглашавати Божију

намјеру да *васкрсне* и обнови Израилу — народ Божији и почиње предсказивати када и како ће се то остварити².

На самом почетку пророк Језекиљ говори о томе како је на њега дошла рука Господња која га је извела у духу и поставила усред поља које бјеше **пуно костију** (Јез. 37, 1). Поље на које је доведен пророк Језекиљ у метафоричком смислу означава цијели свијет који је преиспуњен костима људи. Од Адамовог пада, па до Другог Христовог доласка људи се рађају, живе и умиру. Сваким даном костију је све више и више. Тако ће бити све до тренутка када ће Господ прекинути историју и васкрснути све људе који су икада постојали. Пророк Језекиљ нам говори како ће се то десити. Наиме, Господ ће *метнути дух свој у кости и оне ће оживјети. Метнуће на њих жиле и обложиће их месом, навући ће на њих кожу и метнуће у њих дух и оне ће оживјети и познаће да је Он Господ* (Јез. 37, 5-6). Језекиљ је чак имао прилику и да види како ће се то збити. Он пророкује и каже: *А кад пророковах, наста глас, и где потрес, и кости се прибираху свака ка својој кости. И погледах, и где, и по њима изидоше жиле и месо, и озго се кожа навуче, али духа не бјеше у њима. Тада ми рече: пророкуј духу, пророкуј, сине човјечиј, и реци духу: овако вели Господ Господ: од четири вјетра дођи, душе, и дуну на ове побијене да оживе. И пророковах како ми се заповиједи, и уђе у њих дух, и оживјеше и стадоше на ноге, бјеше војска врло велика. Тада ми рече: сине човјечиј, ове су кости сав дом Израилев: где, говоре посахнуше кости наше и прође надање наше, пропадосмо. Зато пророкуј и кажи им: овако вели Господ Господ: ЕВО, ЈА ЋУ*

² Библијски приручник – Мала енциклопедија, Кршћанска садашњост, Загреб 1989, стр. 416.

ОТВОРТИ ГРОБОВЕ ВАШЕ, И ИЗВЕШЋУ ВАС ИЗ ГРОБОВА ВАШИХ, народе мој, и доведићу Вас у земљу Израилеву. И познаћете да сам ја Господ кад ОТВОРИМ ГРОБОВЕ ВАШЕ, и изведем вас у земљу Израилеву (Јез. 37, 7-11).

Ово пророчанство нарочито је важно за оне који не могу схватити начин на који ће Господ у дан Свога Другог доласка васкрснути и саставити наша већ распадна тјела. Пророк Језекиљ нам овдје даје чак детаљан опис како ће се то све збити. Бог ће Духом Својим Светим оживјети мртве људске кости и тако једном засвагда уништити смрт. Нажалост, данас постоје многи хришћани који вјерују да је само душа битна, а да је тјело достојно презира. Према њима, испада да ће се само душа спасити, а да ће се тјело вратити у прашину од које је и створено. Овакав закључак могуће је донијети једино ако се недовољно добро познаје Свето писмо. Да су наша тјела много важна и да ће их Господ васкрснути, то нам на најбољи могући начин доказују ова пророчанства Св. пророка Језекиља. Но, да би се то десило, неопходно је да већ у овом животу постанемо дио његовог изабраног народа — Израиља, тј. Цркве. Једино у Цркви, у том новом - духовном Израилу могуће је примити гаранцију или залог васкрсења приликом Другог Христовог доласка. Та гаранција или залог налази се у светој Литургији у Самом Тјелу и Крви нашег Спаситеља. Његове кости већ су разрушиле окове смрти. Причешћујући се овом светом храном и сами ћемо – благодаћу Божијом – изаћи као побједници над смрћу у Дан Суда. Амин!

**ХРИСТОС ЈЕ ВАСКРСАО, ВАСКРУСНУЋЕ И КОСТИ НАШЕ!
ХРИСТОС ВАСКРСЕ!**

Бојан Чечар, протођакон

ЦАР ДАВИД И ПЕДЕСЕТИ ПСАЛАМ

Коро да нема хришћанина који није чуо или који молитвено не користи педесети псалом. Иначе цио Псалтир је једна невјероватна књига у којој су исказана сва стања људске душе. Ако неко не би могао да искаже ријечима своје духовно стање, шта осјећа на души, довољно би било да прочита пар псалама и да нађе стих који крајње прецизно изражава његово тренутно стање.

Ипак поред све те красоте Псалтира, један псалом по својој љепоти, узвишености и дубини се разликује од осталих. То је свакако псалом означен бројем 50.

Као и већину других псалама, овај псалом је написао цар Давид и у овом тексту изнијећемо животне околности које су га навеле да напише један такав - покајнички псалом, као и поуке из тих околности.

Наиме када се Давид зацарио, последије велике муке, и када је дошао до животног благостања захваљујући Богу, заборавио је на Бога и Његове заповијести. *Ситуација која је чест појава у духовном животу сваког од нас - човек када му је добро не зна да слави Бога, па зато пада у гријех.*

Тако се и Давид загледао у жену свога војника по имену Урија, иако је имао много својих законитих жена (Јевреји су могли да имају више жена у то доба). Будући да је Урија био одсутан због рата, Давид то користи и чини прељубу са његовом женом мислећи да ће све остати сакривено. Међутим, убрзо та жена му јавља да је трудна. Како то увијек бива, непокајан гријех рађа нови

гријех. Давид, желећи да по сваку цијену сакрије свој гријех, заповиједа свом војсковођи да Урију стави у прве редове и да намјести такву ситуацију да Урија погине. Тако Урија гине наизглед руком непријатеља, Давид узима његову жену за своју и са њом добија дијете. Гријех је сакривен

Цар Давид

од свих. Свој промашај, слично данашњим политичарима, у јавности цар представља као свој поен, јер узети (збринути) жену свога погинулог војника сматрало се великим милосрђем. *Овдје код Давида имамо ситуацију типичну за сваког човека. Покушај скривања гријеха је стар колико и гријех, то је била и прва реакција*

прародитеља на прародитељски гријех. Међутим, видимо да скривање гријеха, тј. непокајање, води ка горем гријеху.

Давид је преварио све, али не и Бога. Зато му Бог шаље пророка Натана да га разобличи. Натан му најприје говори како у његовом краљевству имају два сусједа, један сиромах са једном овцом и један богаташ са великим стадом, те да се збио догађај да богатоме дођоше гости и он не узе ниједну овцу из свога стада него једину овцу сиромаша те је закла да почасте своје госте. Царев суд је био брз и строг: „Да је жив Господ, такав човек заслужује смрт“. Тек тада му Натан открива да је он тај човек који је поред свих својих жена узео једину жену Урије кога је претходно убио мачем непријатеља. *Опет типична реакција слична нашој свакодневной - строгост ка другима, а благодот ка себи. Да је Натан одмах рекао Давиду за његов гријех, вјероватно би слиједило самооправдање. Овако, када се суди другоме за овцу, он заслужује смрт.*

Даље слиједи интересантан разговор између Давида и Натана. Давид пада на кољена у покајању говорећи: „Сагријеших Господу“. На то му Натан одговара: „И Господ ти опрости“. Али такође му додаје да ће дијете које је добио са Уријином женом умријети, као што је он легао са туђом женом да ће други лећи са његовом и да се мач неће маћи од дома Давидовог. *И овај разговор носи двије велике поуке за нас. Прво, Давид се у секунди каје за страшан гријех прељубе и*

убиства, нема трунке очаја него само повјерење у божанску љубав, те тако у секунди добија и опроштај Божији. Ситуација која подсјећа на мисао Старца Порфирија, светитеља наших дана, да је сваки гријех, ако се човјек каје, кап наспрам океана божанске љубави.

Све што је Натан прорекао убрзо се збило. Дијете тек рођено умире, син му убија другог сина, затим га збацује са власти и остатак живота Давиду пролази у потуцању, бјежању, сталној несигурности и опасности од мача.

Као и већину других псалама, овај псалом је написао цар Давид и у овом тексту изнијећемо животне околности које су га навеле да напише један такав - покајнички псалом, као и поуке из тих околности.

Тек пред крај Давид поново проналази мир. Дакле, имамо и другу поуку, а то је да Бог прашта у секунди гријех, али посљедица гријеха остаје до краја овоземаљског живота. Нема гријеха без посљедице, а посљедица се не укида.

У духовном смислу Давидов живот протиче у покајању, не у очајању, полагајући наду у Бога

да га Он може „опрати од безаконја његових и од гријеха његових очистити и поново учинити бјељим од снијега“. Као израз свога најдубљег покајања Давид је написао педесети псалом, објаснивши за сва времена шта је то покајање.

Остоја Дикић,
вјероучитељ

БОГОСЛОВЉЕ

ГРИЈЕХ, СТРАСТИ И ДУХОВНА БОРБА СОЗЕРЦАВАЊА У ВРИЈЕМЕ ПОСТА

Човјек је невјероватно биће! Са једне стране, човјек је круна Божијега стварања, икона и образ самога Бога, призван да буде господар и судија васељене, већи од анђела и бог по благодати. Али ипак, са друге стране, тај човјек, то невјероватно биће, упркос свему што му је дато, може тако ниско пасти, како то свети оци говоре, да га се и сам ђаво може постидјети.

Сви ми, углавном, мислимо да смо недодирљиви када је гријех у питању. Свакодневно, наравно, направимо гомилу „малих“ гријехова: мислима, ријечима, дјелом. Међутим, када ријеч иде о неком озбиљнијем гријеху, као што је убиство или прељуба, свако од нас, без изузетка, гордо ће рећи да тако нешто никада не би урадио, да није способан учинити нешто подобно томе.

Св. Игнатије Брјанчанинов

Побиједити ту самоувјереност и гордост и поуздати се у Бога јесте основни задатак и циљ духовне борбе, и сваког подвига уопште. Вријеме поста у коме се налазимо треба да искористимо тако што ћемо одредити приори-

ритете у свом животу, бјежећи од свега онога што нас удаљава од Бога, од другог човјека и од нас самих.

Гријех и страсти су противприродне нашој непорочној и првоствореној природи, како вели Св. Игњатије Брјанчанинов. Бог је створио човјека доброг и за добро. И када човјек живи у складу са законом Божијим, не само да живи у заједници са Богом, него и у заједници са природом око себе, усмјеравајући све своје духовне и тјелесне силе ка ономе што је за њега природно и нормално. Гријех је, међутим, противприродан човјеку. Он нас уништава и разара. У самом почетку духовно и психички, да би касније, обзиром да је човјек психо-физичко биће, завладао и нашим тијелом остављајући понекад катастрофалне посљедице.

Сваки гријех, и онај најмањи, је манифестација и пројава неке страсти која се налази у човјеку. Ава Исаија у Добротољубљу пише да су страсти: „ране у души и одвајају нас од Бога“. Страст је свако страдање душе и тијела човјековог. Још је страст и енергија у човјеку која је, умјесто на добро и врлину, злоупотребљена и усмјерена ка злу.

Свети оци говоре о осам главних страсти. То су: стомакоугаћање, блуд, среброљубље, гњев, туга, униније, сујета и гордост (Св. Јован Касијан). Свака од ових страсти тијесно је повезана са другом. Падајући у једну страст, човјек отвара врата у себи да сљедећа страст нађе своје мјесто. Стога борба са овим страстима треба да буде постепена и мудра.

Борити се одједном против свих страсти је немогуће и бесмислено. Таква борба неминовно води у пропаст. Али, сконцентрисати се на једну страст и покушати уништити или умањити њено дејство, по светим оцима, врло је mudar потез. Побједивши једну страст или један гријех, други ће за нас бити далеко лакше побједити. И не само то! Врло често човјек не схвата да је под влашћу неког гријеха. Побједа над једним, као и са страстима само супротно, води нас ка другом гријеху и показује његове штетне посљедице, што борбу чини лакшом.

Како у прошлости, тако и данас, пут борбе против страсти је пут подвига. Кроз пост и молитву човјек мобилише све своје духовне и тјелесне силе дајући могућност благодати Божијој да исцијели духовне ране узроковане страстима.

Свети оци дају много савјета како побједити гријех и страст у себи. Углавном, сваки од тих

савјета је плод њиховог духовног опита и као такав веома је користан обзиром да се у пракси показао као дјелотворан. Међутим, оно што је за свете оце било корисно, де факто, не значи да ће бити и за нас. Њихова духовна борба била је условљена временом и окружењем у коме су се они налазили. Један је стил борбе човјека који живи у свијету, рађа дјецу и иде сваки дан на посао. За монаха у манастиру који нема породицу, искушења и борба против њих биће сасвим другачија. Због тога слијепо копирање

Св. Јован Касијан

метода које су користили свети оци у доста случајева може да не принесе никакве резултате.

Свако од нас, у складу са Јеванђељем, опирајући се на светоотачку традицију и искуство Цркве, треба да нађе свој духовни пут и метод у борби против гријеха и страсти. Ако мислимо да ће пост и молитва, без конкретне борбе против гријеха, без рада и труда, донијети резултат, грдно се варамо. Сви смо се ми навикли на гријехове које чинимо и то је оно најгоре што се може десити - да гријех постане дио мене и елемент који дефинише моје постојање. Па ипак,

обзиром да се нисмо родили ни са једним гријехом који чинимо, можемо се постепено и одвићи од њих. Потребна је воља, жеља, мало труда и врло брзо осјетићемо шта значи живјети без оног што ме стално уништава.

Кроз пост, молитву, исповијест, кроз светотајински живот крунисан Тијелом и Крвљу Христа Господа, не само да се ослобађамо гријеха него постајемо срећни и радосни.

Гријех нас заиста уништава! Одваја нас од Бога који нам је даровао све: живот, нови дан, породицу, вјечност. Не морамо рећи Богу да не вјерујемо у Њега. Гријех који учинимо, чак и онај најмањи, говори то за нас.

Гријех нас одваја и од другог човјека. Ако постанемо робови страсти, други човјек за нас ће бити, ништа мање и ништа више, него објекат на коме ћемо лијечити своје комплексе.

И на крају, гријех и страст нас одвајају од нас самих. Ако страст завлада нама, постајемо робови страсти. Наши поступци условљени су, не рационалношћу и разборитошћу, него страстима и жељама.

Духовна борба је суштина нашег корачања ка Богу. Најмања баријера коју пређемо на том путу открива нам Бога. Показује нам колико нам је Бог потребан у најситнијим и најбезначајнијим моментима наше свакодневнице. Господ тражи да у малим стварима покажемо своју љубав и вјеру у Њега. Малим гријеховима исто тако гурамо Бога од себе. Мало помало, кроз ситне гријехове и преступе, разарамо свога унутрашњег човјека до момента када, немајући више силе и снаге да се боримо, препуштамо се великоме гријеху за који смо гордо и самоувјерено тврдили да никада не може бити

учињен нашом руком.

Да се то не би десило, искористимо вријеме поста у коме се налазимо и обогатимо свој живот подвигом и духовном борбом. То нам може донијети само срећу и истинско задовољство живота. "Благодат Божија све призива таквом животу. Он не само да је свима доступан, већ је и обавезан, будући да се у њему налази суштина хришћанства". (Свети

Свети оци говоре о осам главних страсти. То су: стомакоугађање, блуд, среброљубље, гњев, туга, унијије, сујета и гордост (Св. Јован Касијан). Свака од ових страсти тијесно је повезана са другом. Падајући у једну страст, човјек отвара врата у себи да сљедећа страст нађе своје мјесто. Стога борба са овим страстима треба да буде постепена и мудра.

Теофан Затворник.)

Благодаћу Божијом, уз свете оце, са мало труда стићи ћемо у пристаниште вјечнога блажен-

ства. Радујте се!

Милош Зекановић,
протонамјесник

БОГОСЛОВЉЕ

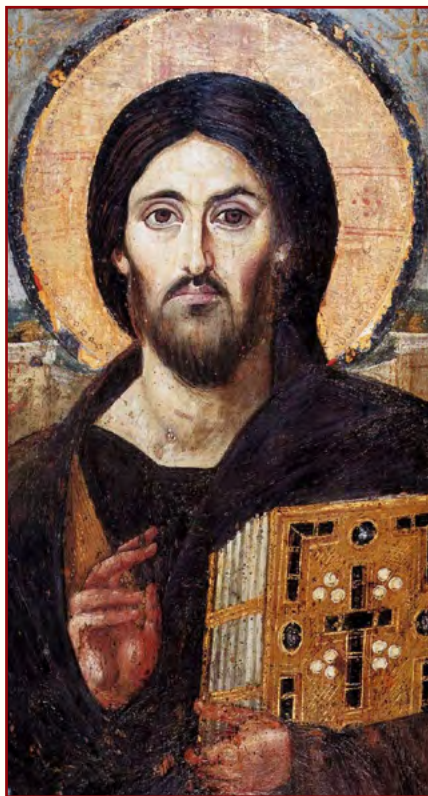
КО ЈЕ ЧОВЈЕК?

Људи на много различитих начина покушавају да објасне себи и другима живот и смисао људске егзистенције. Ко је човјек? Шта је то што њега чини јединственим, посебним, другачијим? Шта је то што чини човјека „својим“ у односу на друге људе, у односу на свијет?

Сваки човјек се рађа као јединка, као посебна индивидуа са специфичним јединством тијела, душе и духа. Међутим, не остварује се сваки човјек као личност. Он јесте предодређен да то постане, да се оствари, али с обзиром да му је рођењем дарована слобода од Бога, он вољно одлучује да ли ће свој развој, своје доживотно и цјеложивотно кретање од индивидуе до личности, завршити сједињавањем са Богом.

Човјек је живо биће, али боголико биће. Као такав, он цијели свој живот трага за Оним који га је створио по Свом образу, који му је удахнуо Дух Свој у овоземаљски прах.

Пут богопознања је најчешће тројак: сазнајни, мистички и

Најстарија икона Исуса Христа
6. вијек

практичан (активно у животу, дјелатан). Човјек бира један од ова три пута према својој конституцији, утицају околине, као и према облику и суштини религије коју заступа.¹ Хришћани

су кроз вијекове користили сва три пута. Истина је да се пут богопознања, било да је сазнајни, мистички или практични, на земљи само започиње, али се он наставља у вјечности.

Питање личности је тема која је важна, врхунска, како за психологију и филозофију, тако и за хришћанство и религију.

Личност је нешто што највише данас занима човјека, јер је он свјестан да ће тек разрјешењем тог егзистенцијалног питања стећи унутрашњу цјеловитост и остварити се.

Свети оци су се бавили личношћу са циљем да и другима открију прави и богооткривени начин живота који ће их водити ка спасењу. Они су својим учењем надмашили све филозофе и психологе, јер су живећи аутентичним и спасоносним начином живота дали одговоре на сва питања и показали једини лијек који може да излијечи све недоумице које ми имамо и на која нам ниједан филозоф, нити психолог није дао одговор.

Када свети оци кажу човјек,

¹ В. Јеротић, *Приближавање Богу*, Београд, 2017. стр 18.

они не схватају само човјека као биолошко, рођено биће, већ подразумијевају и човјека који је духовно рођен кроз свету тајну Крштења. Тако се и појам личности, по схватањима светих отаца, не односи на све људе, већ само на оне који су кренули на пут обожења по благодати Божијој. Човјек својим постојањем јесте потенцијална личност, међутим, он ће постати стварни човјек, личност, тек када се сједини са Богом, који јесте Личност. У учењу светих отаца, бити „по образу“ значи потенцијално бити „по подобију“, а бити „по подобију“ значи већ бити икона.

Човјек-личност је у ствари онај који је својом вољом, кроз своју личну борбу, а највише захваљујући благодати Божијој, од образа Божијег узрастао до подобја Божијег.²

Психолози се слажу да је већ ома тешко наћи праву дефиницију личности. Ипак, по њима, дефиниција која обухвата све битне елементе личности каже да личност представља скуп психичких особина и механизма унутар појединца који су организовани на јединствен начин и који су релативно трајни, посебно у периоду одрасле доби.

Постоји велики број теорија које се баве питањима развоја личности. Све оне покушавају да објасне сложене психичке процесе и карактеристике људске врсте. И данас постоје многобројна емпиријска истраживања у савременој психологији која покушавају да истраже човјека, ту круну свега створеног. Психолози често у својим истраживањима приступају човјеку, проучавајући један његов аспект личности, нпр. биолошки, културни, или међусобну интерак-

цију разних аспеката људског ума који чине личност. Сваки од тих погледа на личност истражује елементе истине, али су та специфична подручја недовољна да опишу цјелокупну личност.

Ерик Ериксон, психолог и психоаналитичар, развио је врло значајну и свеобухватну теорију о развоју личности у којој је описао са каквим се све изазовима суочава човјек током живота. Он наводи осам фаза психосоцијалног развоја човјека. Сматрао је да се свака индивидуа, пролазећи развојне нивое у животу, сусреће са потенцијалним кризама, које носи сваки ниво, односно опасностима да се неадекватно заврше развојни задаци који су карактеристични за сваки од њих.

Развој личности и формирање идентитета, по Пијажеу се одвија кроз следећих осам фаза:

- фаза стицања основног повјерења (током прве године живота) у којој је основни задатак изграђивање повјерења, које је основни темељ каснијег самоприхватања, љубави према другима и темељ наде. Повјерење се формира ако је однос са мајком топао и прихватајући. У супротном се развија неповјерење, као одговор на неуспјешно ријешену кризу ове фазе развоја;
- фаза стицања аутономије (друга година живота) у којој дијете стиче самопоуздање, осјећање поноса које је повезано са успјешним развојем говора, кретања, навикавања на чистоћу и др. активности карактеристичне за тај период. Дијете ће себе доживјети као лоше или непослушно ако родитељи буду постављали оштре захтјеве које дијете не буде довољно добро испуњавало, ако буду имали критике и казне умјесто похвала и награда;

- фаза стицања иницијативе (предшколски узраст) у којој дијете ако успјешно реализује активности кроз игру и машту развија иницијативу као темељ каснијег мотива за постигнућем. У супротном, дијете умјесто иницијативе ствара отпор према новом и другачијем, агресиву или стид;
- фаза изграђивања одговорности (школски узраст, 6-12. године) у којој дијете учи, развија самосталност у учењу, усваја ред и дисциплину. Неуспјешно ријешена криза ове фазе носи са собом осјећање неодговорности, али и немоћи и мање вриједности.
- адолесценција је развојни период у којем се успјешно ријешеним кризама претходних фаза синтетизује сво знање и изграђује идентитет који омогућава адолесценту да себе доживи као јединствено и непоновљиво биће. Умјесто тога могу настати сумња у себе, неодлучност, изолованост и конфузија слике о себи.
- фаза интимности (младо одрасло доба) чији је задатак успостављање блискости с другим особама и љубав. Уколико се неуспјешно прође кроз ову фазу развија се страх од интимности и усамљивање.
- фаза стварања (зрело одрасло доба, 25-64. године) у којој је особа спремна да оснује породицу, ствара потомство, развија каријеру. Личност развија особине, као што су брига, старање за друге и способност да се пружи несебична љубав другима и, за разлику од претходне фазе, не очекује ништа заузврат. Неуспјех у овој фази води у још већу усамљеност, незадовољство и тзв. „кризу средњих година“.

² Митрополит Јеротеј Влахов, *Господе, ко је човјек?*, Београд, 2003. стр 226.

- фаза интеграције (период од 65. године на даље) представља синтезу свега што се у животу догодило уз одговорност за сваки свој избор и догађај, синтезу свих дотадашњих искустава. У овом периоду човјек се суочава са крајем живота и питањем: Јесам ли проживио испуњен живот? Уколико особа није задовољна оствареним, ако сматра да је могла и требала више тога да оствари у свом животу, јављају се психосоматске тегобе, незадовољство, отуђеност, мрзовоља према свему што расте и развија се.

Човјек као боголико биће пролази ступњеве развоја религиозности. Он прво пролази дјечији ступањ развоја религиозне свијести, затим оне младалачке, средовјечне и оне у старости.

Према француском психологу Жану Пијажеу, дијете пролази кроз три ступња религиозног развоја:

- преоперативни ступањ (између друге и пете године живота) на којем дијете обожава своје родитеље као богове;
- конкретно-оперативни ступањ (између пете и десете године живота) када се код дјетета постепено развија предрелигијско, још увијек симболичко разумијевање Бога као натчовјека са великом и магичном моћи у односу на људе и природу, који кажњава и награђује.
- формално-оперативни ступањ (између десете и четрнаесте године живота) када долази постепено да право разумијевања Бога као невидљивог бића, који је створио све видљиво и невидљиво.

Бог је створио и човјека по „Својој слици и прилици“ и дао му могућност сталног раста и усавршавања да би Му човјек постао сличан.

Питањем личности и њеним развојем бавили су се психолози, филозофи, свети оци и многи други на свој начин, али оно што је истина, најважнија, јесте да је Бог љубав! Бог из љубави ствара и човјека, као што и Сина Свога жртвује за све људе, да би човјек, угледајући се на Христа као Човјека и као Бога, научио да воли и Бога и човјека, себе и друге.

Да бисмо ми људи могли вољети Бога, треба прво да волимо себе. „Љуби ближњега свога као самога себе“, је старозавјетна порука која нам каже да волимо најприје себе, себе као боголико биће.

Како вољети себе? Како завољети себе као смртно биће ако нисмо спознали Бога у себи? Како загрлити у себи све оне слабости, мане и недостатке?

Бог нас све воли и самом Његовом интервенцијом у нама треба да пламти трачак наде да ћемо, ако још нисмо, открити Бога и у себи, како бисмо наставили свој живот непрестано се усавршавајући да би се остварило хармонично јединство у нама, јединство тијела, душе и духа. Када будемо спремни да примимо у себе Онога Који је увијек и био спреман да уђе у нас, Духа Светог, Треће Лице Божије, тада ћемо и завољети оно што је у нама, у човјеку, једино трајно, а то је Божији Дух који нам даје живот вјечни.

*Весна Теофиловић,
дипломирани педагог
и психотерапеут*

ПЈЕСМЕ

БОГ МАЛИМ СЛОВОМ

*Они који реч Бог малим
словом пишу, ево их
данас у првим редовима
заштитника од корона
вируса, хуманији од
свих хуманиста, а од
Цркве да и не говоримо*

*У време Јеванђеља они
се збирним именом
књижевници и фарисеји
називаху, јер су све
знали, али су се силе
вере одрекли, па и сада
радије Литургију преко
видео-линка прате, јер
је тако друштвено
одговорније*

*Па то је нечувено, у
Великом посту на
причешће народ звати,
повикаше они који се
никада не причестише,
ал' њих ето причешће
простодушних верника
брине, који и даље
свештене иконе целивају
и од свештеника благослов
узимају*

*Како такве људе
просвећеној вери привести
и фанатизма их ослободити,
да верују као да и не верују,
брига је наших књижевника
и фарисеја, јер се све на исто
своди, а то је данас баш у моди.*

*Епископ Фотије
17. март 2020. године
Преузето са сајта: www.eparhijazt.com*

МОЛИТВА МОЖЕ МНОГО ТОГА ДА ПРОМЕНИ У ЧОВЕКОВОМ ЖИВОТУ

Дана 3. марта 2020. године, у уторак прве недеље Великог поста Његова Светост патријарх Кирил се молио на уставном богослужењу у Зачатјевском ставропигијалном женском манастиру у Москви. По завршетку богослужења поглавар Руске Цркве се обратио верницима одржавши проповед.

Уиме Оца и Сина и Светога Духа!

Време поста је време кад човек посебно обраћа пажњу на свој духовни живот. Пост, односно уздржавање од хране и уздржавање од многих уобичајених послова усмерен је на то да се у нашој свести, у нашим осећањима и у нашој вољи десе промене боље, да се подвиг поста заиста одрази у нашој души и у нашем животу као оно ново и угодно Богу што нам је тешко да стекнемо у својој свакодневици.

У току поста се по уставу молимо више него у обично време.

Молитва претпоставља изузетну концентрацију мисли, зато што се кроз молитву обраћамо лично Богу. Молитва је начин откривања Бога сваком човеку лично. Немамо други начин да спознамо Бога осим кроз молитву и зато посебно треба да обратимо пажњу на место молитве у нашем животу. Без молитве није могућ религиозни живот. Све религије, како год да се ми, православци, односимо према њима, признајући или не признајући њихов значај, у свом средишту имају молитву.

Где нема молитве нема ни религије, и пре свега треба да сматрамо да се ове речи односе на нас, православце. Ако се не

молимо, ми смо само на речима православни хришћани. Управо молитва одређује „степен“ нашег унутрашњег духовног стања и саму нашу религиозност.

У молитви молимо Господа за оно што нам лежи на души. Молимо га да нам помогне да решимо проблеме, да помогне у решавању многих животних тешкоћа. Молимо од Господа здравље, снагу за себе, за своју родбину и ближње. Прозбена молитва обично заузима највећи део нашег општења с Богом, али се молитва не састоји само у томе да

Бога молимо за нешто. Молитва такође представља могућност да прославимо Господа. Кад у храму или у личној молитви изговарамо речи: „Слава Теби, Боже наш, слава Теби,“ прослављамо свог Господа овим једноставним речима. Богу није потребна људска слава, већ је нама веома потребно да прослављамо Бога сведочећи о нашој вери и о томе колико важно место Бог заузима у нашем животу.

Молитва је заиста у стању да много тога промени у људском животу. Кад молимо Господа за нешто имамо на уму да је оно за шта молимо за нас веома важно и да нам је потребно. Али таква

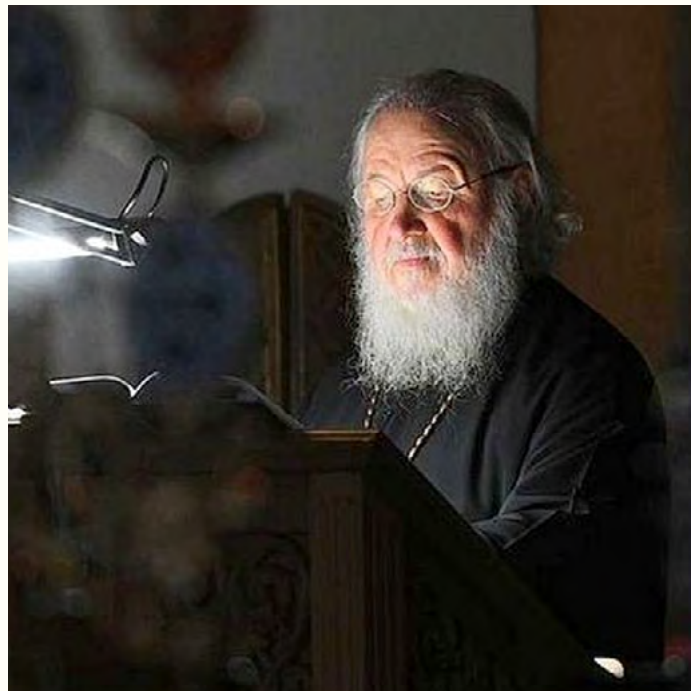
прозбена молитва се увек ослања на нашу веру. А ако немамо вере, како можемо да молимо? Прозбена молитва је увек повезана с човековом вером, и што је јача вера, тим је јача и снажнија молитва која садржи у себи молбу упућену Свевишњем.

Кад се молимо, наравно, и благодаримо Господу, и прослављамо Га. Постоји мишљење и оно се базира на личном искуству сваког, да за човека није могуће да се дуго моли, да се стално налази у стању максималне концентрације, да стално напреже своје

снаге. Заиста је тако – кад богослужење дуго траје свако може да измери време у току којег се обраћа Богу ватреном молитвом, и да види да се ово време не поклапа с дужином богослужења. Али то не значи да дуга богослужења нису потребна – јер кад се налазимо у атмосфери заједничке молитве ми добијамо помоћ једни од других. А кад неко од нас нема снаге да се моли, кад је наша свест расејана и кад не можемо да се концентришемо, неко поред нас стоји и моли се. У томе се састоји моћ заједничке молитве – тренутна слабост једног човека се надомешта снагом другог, и молитвена заједница се с посебном духовном енергијом обраћа Богу. Зашто Господ каже: „Где су двоје или троје сабрани у име Моје, Ја сам међу њима“? Зато што је заједничка молитва скуп свих наших молитава, покривање свих наших слабости силом другог човека у тренутку кад наша молитва слаби и кад не можемо да се усредсредимо на обраћање Господу.

Ако сваки човек из искуства зна да није могуће молити се дуго, усредсређено и напето, тако да нам у помоћ притиче молитва заједнице, молитва Цркве, поставља се питање: а шта је с молитвеним подвизима којима су људи посвећивали цео свој живот? Пада ми на памет име преподобне Марије Египћанке која је четрдесет година живела у пустињи. Отишла је у пустињу само да би се молила Богу, а то значи да је сав њен живот био испуњен молитвом. А преподобни Серафим који се хиљаду дана и хиљаду ноћи молио на камену – зар је то могуће за човека? Чо-

век више или мање усредсређено може да се моли као ми данас, три па чак и четири сата – а и онда му свест расејава. Како је могуће молити се хиљаду дана и хиљаду ноћи? Али то није измишљотина, о томе су писали савременици, тако је било. Откуд таква сила у човеку? Како се откривају тако невероватне могућности кад се човек посвећује Богу и непрестано моли? И каква је то молитва, јер нема довољно речи, чак и ако човек зна напамет мноштво молитава, чак и ако чита из књиге – није могуће молити се све вре-

ме хиљаду дана и хиљаду ноћи! О чему то сведочи? Ни о чему другом осим о посебном стању духа. Човек може да се моли речима, може да се моли мислима и ова молитва не може дуго да траје. Али може да се моли и свим својим бићем, свим својим животом, као што се молио преподобни Серафим, као што се молила преподобна Марија Египћанка – управо то је највећа молитва.

Ми, грешни људи, који живимо у сложеним околностима, којима стално нешто одвлачи пажњу и који морамо да се

бринемо за храну, за одећу, за место становања – и ко зна о чему све још бринемо – нисмо у стању ни физички, ни духовно да стекнемо такво искуство невероватне духовне концентрације. Али су нам потребни ови примери – да бисмо се макар уверили да је молитва посебно стање духа у којем човек може да пребива целог свог живота, зато што је управо такав живот – живот заједно с Богом. И пошто због своје слабости, због окамењене безосећајности не можемо стално да живимо таквим животом, барем у посебним данима, између осталог, у току Великог поста, треба да покушамо макар у мислима да постанемо заједничари у искуству оних који нам пружају диван пример истинског стајања пред Господом и посвећују томе цео свој живот.

Долазак у додир с искуством светаца може помоћи и нама, драга моја браћо и сестре, у нашем свакодневном животу и може нас бар у малој мери научити како су се молили свети угодници Божији, како бисмо се и ми обраћали Богу у молитви, како бисмо осећали Његово присуство у нашем животу и како би нам у одговор на наше молбе Господ давао Своју благодат и Своју милост. Амин.

*Патријарх Московски
и целе Русције Кирил*

Са руског Марина Тодић

05 / 03 / 2020

*Преузето са сајта:
www.pravoslavie.ru
(српска верзија)*

МИТРОПОЛИТ ИЛАРИОН: ЗБОГ ГУБИТКА ДУХОВНО-МОРАЛНИХ ОРИЈЕНТИРА ЗАПАДНИ СВЕТ ЈЕ ПРЕПЛАВЊА ЕПИДЕМИЈА БЕЗУМЉА

Гендерски неутралан“ однос према деци који подстиче родитеље да сопствено дете не одгајају као дечака и девојчицу, како би касније само одредило своју полну припадност, као и „промена пола“ као решење за психолошке проблеме обичне деце све више се пропагира у западном свету на примерима познатих личности о којима говоре модни часописи, телевизија и медији на интернету.

По мишљењу Митрополита волоколамског Илариона овакву ситуацију би било боље окарактерисати као епидемију него као моду. „То је епидемија безумља која је преплавила западни свет због губитка духовно-моралних оријентира,“ – истакао је он у програму „Црква и свет“.

Архипастир је подсетио да припадност овом или оном полу човеку даје Бог. „Ако људи престају да верују у Бога, почињу да верују у различите фантоме, на пример, у то да човек може имати један биолошки, а други психолошки пол. Ако неки човек у детињству, младости или

зрелим годинама постане свестан да припада супротном полу, с наше тачке гледишта то може бити неки духовни или психички поремећај који се можда може

излечити уз помоћ психолога. Међутим, данас је на Западу стала читава генерација психолога који, напротив, кажу да треба кориговати биолошки пол,“ – констатовао је владика.

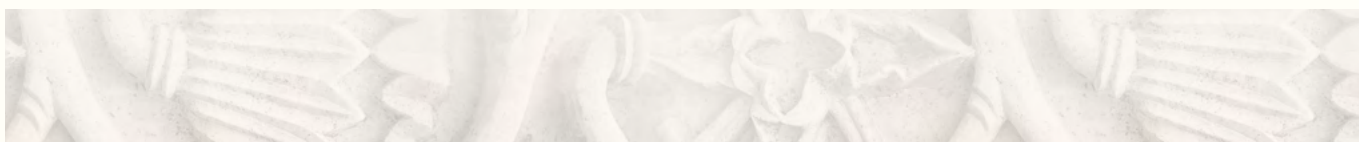
Као што је истакао митрополит Иларион, психолози који за такве консултације добијају велики новац понекад су у завери с представницима још једне моћне и врло скупе индустрије – индустрије операција за „промену пола“. Притом, иако су ове хируршке интервенције још увек

прилично скупе, оне су постале приступачне лицима која припадају средњој класи, и на Западу је настала читава епидемија операција за промену пола.

„Треба рећи да се многи људи који су извршили овакву операцију кају због онога што су учинили. Међутим, њихове приче се на сваки начин заташкавају, јер представљају ударац за ову индустрију и идеологију која иза ње стоји,“ – рекао је јерарх истакавши да ова идеологија није просто безбожна, она је антиљудска.

Он је подсетио да такозвана операција за промену пола није ништа друго до скаћење и унакажавање човека, којом се просто ствара привид претварања мушкарца у жену или обрнуто. „Већ сам говорио и сад понављам: операција за промену пола је превара и самообмана,“ – истакао је митрополит Иларион.

Са руског Марина Тодић
09 / 03 / 2020
Преузето са сајта:
www.pravoslavie.ru
(српска верзија)

БУДН СЛОБОДАН И ХРАБАР

Крст Господњи увијек означава Христово страдање, али и наше страдање, али увијек, и на крају свега, означава Васкрсење Христово и васкрсење наше. Сјетих се опет јеванђелског позива на „крст“: „Ко хоће да иде за мном, нека узме крст свој и нека иде за мном“ (Мк 9,34). Тај пут симболизује очекивање вјечног живота и сусрета са Господом. Хришћански живот није ништа друго него живот по Јеванђељу. То је живот каквим је живио Христос и живот каквим су живјели светитељи. Јеванђеље је блага и радосна вијест која нам саопштава да је Христос постао један од нас, носио и лијечио немоћи наше, страдао на крсту за нас, васкрсао и назначио мјесто природе наше, са десне стране Оца Свога.

Бити хришћанин значи бити насљедник Божије драме и пута спасења који је Христос препремио за нас. Преиспитујући сами себе ми преиспитујемо вјеру своју, живот свој, и сагледавамо шта то ми заиста јесмо и шта желимо да будемо. Свету Литургију почињемо ријечима: „Благословено Царство Оца, Сина и Светога Духа“. Тако одмах призивамо и прослављамо Господа нашег, живоначалну Тројицу. На свакој светој Литургији изговарамо Символ вјере, исповиједајући вјеру своју у Свету Тројицу, васкрслога Христа, послатог нам Духа Светога, и у оне завјетне ријечи: „Чекам васкрсење мртвих и живот будућег вијека“. Прије Светог Причешћа,

које нас сабира у обећању вјечног живота, изговарамо ријечи: „Вјерујем, Господе, и исповиједам да си Ти ваистину Христос, Син Бога живога“. И сваки дан преиспитујемо себе да ли вјерујемо у Христово страдање и Васкрсење. Сваког тренутка преиспитујемо себе да ли се ми хришћани разликујемо од овога свијета, да ли се разликујемо од свјетских идеологија.

Морамо почети од истине

да хришћанство није идеологија него живот. Хришћанство је живот по Јеванђељу, живот по обрасцу Христовом, обрасцу светих мученика и светитеља Господњих. Да бисмо живјели по Јеванђељу прво морамо молити Господа да нам надометне вјере. Иако вјерујемо, увијек се морамо сјетити оних ријечи: „Вјерујем, Господе, помози моме невјерју“ (Мк 9,24)! Присјетимо се пророка Мојсија, човјека који је стајао пред Богородицом, Купином која не сагоријева, човјека који је на Гори преображења бесједио са Христом, Илијом и апостолима, човјека који је водио изабрани народ из ропства у Обећану земљу. Тај велики пророк ће доћи прије Христа

да најави Његов Други долазак. Боговидац и чудотворац једнога трена посумњао је, у људскости својој, да ли ће Господ испунити обећање и увести народ свој у Обећану земљу. Одговор Онога Који га је водио био је да неће ући у Обећану земљу, да може видјети гдје је, али народ у обећану земљу увешће Исус Навин. Бог твори оно што каже, Бог је Истина.

Онда Мојсије узима владалачки штап, даје га Исусу Навину и каже: „Буди слободан и храбар, јер ћеш ти ући са овим народом у земљу за коју се закleo Господ оцима њиховим да ће им је дати“ (5. Мој. 31,7). Ако хоћеш да будеш са Богом, мораш да будеш слободан. Мораш да будеш слободан од зла. Саобразивши се свијету олако помислимо: нисам убио, нисам украо, нисам супругу или супруга преварио... и то је довољно. Шта се друго од нас очекује? Многи су гори, ми смо собом задовољни. Онда у свој доброту својој, са комшијом својим, или сами са собом, уз „кафу“ оговорисмо десет комшија, неколико пријатеља, исмијасмо колеге и подсмјасмо се већини познаника. Свака нам част, бољи смо од свих!

И онда дођосмо на Литургију и чусмо ријечи: „Блажени чисти срцем јер ће Бога видјети“ (Мт 5,8). Само чисто срце може Бога видјети. У чистом срцу нема гњева, нема оговарања, нема злобе, нема лажи, нема зле мисли. Зла мисао твори исто зло

као зла ријеч. Без иједне ријечи човјек може да буде у сукобу, да буде у непријатељству.

Зато морамо стати пред себе, преиспитати се и видјети што смо ми у овоме свијету. Да ли смо свјетлост свијету, или лампа без уља? Кома хитамо у сретање, светима или свјетскима? Хитајући Господу већ сада свјетлимо животом угодника Божијих, који су се разапели за овај свијет и који се моле за све што је Бог створио. Човјек без Бога је мртавац који трули, без наде и смисла. Човјек са Богом је преображени грешник који сија за вјечност. Марија Египћанка без Бога је блудница, Марија са Богом је светитељка са најљепшим житијем. Апостол Павле без Бога је гонитељ и мучитељ, апостол Павле са Богом је најблиставији проповједник Ријечи Божије. Када живимо за Бога онда: „Не живим више ја, него Христос живи у мени“ (Гал 2,20). Када живи Христос у нама, све постаје другачије. Свијет остаје исти, али ми га видимо другачије. Другачије мислимо,

говоримо, другачије вјерујемо. Хришћански живот је појање у мучеништву. Наш живот онда постаје крст, васкрсење и радост. Онда смо у сталном ишчекивању доласка и сусрета са васкрслим Господом. Вјера наша је преображење у покајању, које носи радост, наду и утјеху. Ако нема вјере и покајања, онда долази до очајања и самоубиства. То су два пута која нам се нуде.

Да видимо како живимо, како се молимо. Да ли смо једни другима радост? Да ли је муж жени утјеха, а жена мужу благослов? Да ли су нам дјеца радост, а ми њима покров? Како поштујемо старије? Како се молимо за оне што су на власти? Колико добра чинимо и колико благослова творимо? Ми који смо у браку треба некада да узмемо и прочитамо Свету тајну брака, да видимо шта смо пред Богом и људима обећали. Сви да прочитамо Свету тајну крштења, да видимо чега и кога смо се одрекли, а на шта смо завјете Богу дали. Свештеници да прочитају Свету тајну свештенства, да виде

шта су пред Богом изговарали, чему су се завјетовали. Да видио да ли смо апостоли, на шта смо призвани и за шта смо рукоположени.

Преиспитујући себе, изграђујући једни друге, брусећи животе своје, бићемо благовјесници радости и мира. Стичући смирење стицаћемо живога Бога. Не осуђујући једни друге, не дајући злу да дише међу нама, створићемо простор за литургијски поздрав: „Христос је међу нама“. Да једни другима будемо добри пријатељи, пажљиви и кротки. Поврјеђујући једни друге, лик Божији у нама вријеђамо, јер Бог утка у нас лик Свој: „И створи Бог човјека по обличју својему“ (Пост 1,27). И све што створи Бог, створи да добро буде (Пост 1,31). Афирмишимо добро, добро помињимо, радујмо се једни другима. Угледајмо се на светитеље, да нам они буду образац, да нам живот буде Јеванђеље Христово. Амин.

*Синиша Шаренац,
протонамјесник*

ПАНДЕМНЈА ГРИПА И СВЕТО ПРИЧЕШЋЕ

Драга моја браћо,
наша Црква већ два миленијума преноси благодат својих Светих Тајни, на добро познат, толико хуман и истовремено благословен начин, а за "исцељење и оздрављење душе и тела".

Цркву никада није проблематизовала нити компромитовала модерна логика омаловажавања, већ Црква свакодневно живи с искуством потврде једног великог чуда.

Да ли је могуће да свето Причешће буде узрок болести или да нанесе чак и најмању штету?

Да ли је могуће да Тело и Крв нашег Господа и Бога инфицира наше тело и нашу крв? Да ли је могуће да ће свакодневно двехиљадегодишње искуство бити урушено рационалношћу и хладном плиткошћу савремене епохе?

Верници се вековима причешћују, како здрави тако и болесни, из исте свете чаше и истом светом кашичицом, које никада не дезинфикујемо и никада се никаква болест није појавила.

Болнички свештеници, чак и они инфективних клиника и одељења, причешћују вернике, а након тога са побожношћу и сами употребљавају остатке истог божанског Причешћа и без обзира на све то, ови свештеници настављају да живе веома дуго.

Свето Причешће је оно најсветије што Црква и људи имају, највећи лек икада душе и тела. Ово је учење и искуство наше Цркве.

Они који не верују у Васкрсење Господа, они који исмевају Његово рођење од Дјеве Марије, они који поричу мирис светих моштију, они који презиру светост и преподобност, они који мрмљају против наше Цркве, они који желе укинути и најмањи траг вере из наших душа, природно је да покушају да искористе ову прилику да нападну и вређају свету тајну божанске Евхаристије.

Нажалост, велики проблем није вирус грипа - како то тврде "мас медији" - нити глобални вирус панике - како тврде медицинске асоцијације - већ вирус омаловажавања и микроб маловерја.

Чињеница да су англиканци и католици из предострожности одлучили да прекину давање божанских дарова у оба вида (и хлеба и вина), не показује, како неки тврде, њихову разборитост, опрезност и слободу, већ та чињеница најбоље показује њихову огромну удаљеност од наше свете Цркве, која је евхаристијска како у свом богословљу тако и у животу. То показује удаљеност других хришћанских "цркава" од наше Цркве која живи, верује и проповеда ову Тајну Причешћа. Удаљеност других хришћанских група, које индиректно признају одсуство

Божје благодати и знакова Божијих из њихових тзв. светих тајни, као и губитак њиховог црквеног идентитета. Живот без свете тајне причешћа изгледа као озбиљна болест без лека.

Нажалост, велики проблем није вирус грипа - како то тврде "мас медији" - нити глобални вирус панике - како тврде медицинске асоцијације - већ вирус омаловажавања и микроб маловерја.

А најбоља вакцина за све ово је наше често "са чистом савешћу" и "неосуђено" учешће у божанским Светим Тајнама. Наш одговор на овај нечасни изазов наших дана јесу наши сопствени животи.

Добро је да наши проницљиви духовници, након расуђивања, код верника за које сма-

трају да не постоје духовне препреке, подстакну што чешће приступање Бесмртним Тајнама у овим тешким временима, а онима који немају благослов да тако често приступају животодавној Чаши, да када то чине, чине са „страхом Божијим, са пуно вере и искрене љубави.“

*Митрополит Месогијски
+Николај*

*Превод са грчког: + Антоније
Недељковић*

Извор: orthodoxiakaitipotaallo.blogspot.com

ИГРЕ НА СРЕЋУ (ХАЗАРДНЕ ИГРЕ) КАО ИЗАЗОВ ДРУШТВЕНЕ СВАКОДНЕВНИЦЕ

Људско друштво још од памтивека прати читав низ пошастасти. Једна од њих свакако јесу и оно што данас дефинишемо као игре на срећу или хазардне игре. У први мах чини се да ово о чему желимо да говоримо баш и није неки нарочито велики проблем. Ипак, говорећи из угла савремене психијатрије и православног пастирског богословља, игре на срећу постале су један од незанемарљивих проблема са којим се првенствено суочава појединац, а потом његова породица, па и читаво друштво у коме живимо.

Летимичним прегледом настанка ових игара у њиховом најранијем облику и прихватањем истих од стране различитих људских заједница кроз историју, лако се може приметити да су ове игре првенствено друштвене. Наиме, појединац у овим играма може да учествује уколико је у друштву са неким другим и тада, кроз својеврсну борбу са тим другим, он очекује да ће му срећа, али и вештина, бити пут ка остварењу победе. Наравно да није протекло пуно времена како би се ова, условно речено, забава претворила у нешто сасвим другачије. Ове игре постале су основа за један од порока, а то је коцка.

Коцкање као порок брзо и драстично мења човека. Ово је било очевидно још у времену пре Христа. Сведочанство о томе јесу и сачуване напомене у религијским списима попут „Артхашастре” (4. век пре Христа) као и однос који су старозаветни јев-

рејски свештеници имали према овом пороку. Када је реч о ставу световне власти према коцкању у времену пре Христа поменимо да римско право ове игре сврстава у групу „alea”, то јест оних према којима се баш и није гледало са благонаклоношћу. Са друге стране, у древној Спарти, коцкање је у потпуности било забрањено и посматрало се као фактор дестабилизације тамошњег друштва.

Да се света Црква према коцкању не односи благонаклоно, те да у овој пошастасти препознаје опасност, јасно и недвосмислено говоре и црквени канони као на пример 42. апостолско правило или 24. правило Трулског сабора.

Упркос напорима да се стане на пут овом пороку он је и даље упорно опстајао. Његова распрострањеност у прошлости имала је пандемијске размере. Слободно се може рећи да коцкању у најразличитијим облицима нема граница без обзира на расу, веру, пол, друштвени положај, образовање...

Коцкање и проблеми који долазе са робовањем овој зависности неретко су били повод и инспирација за настајање различитих видова уметничких дела. Ово напомињемо из разлога што осим у сачуваним историјским изворима где је коцкање најчешће повезано са различитим злочинима или дуговима (ово је нарочито изражено у судским документима), уметничка дела такође помажу у реконструкцији свакодневице живота у различитим епохама времена. У сликарству можда најпознатије

радове у вези са овим пороком иза себе су оставили Каравађо, који је око 1594. године начинио слику „Картароши” и Пол Сезан који је 1890. године насликао чувено дело „Играчи карата”. Коцкање представља мотив који се, у мањој или већој мери, сусреће и као тема књижевних дела. Сведочанство тога је сатира „Брод будала” настала крајем 15. века, затим безмало свима познати роман Достојевског под насловом „Коцкар” и, када је реч о нашој, српској литератури, дело књижевника и психијатра др Лазе Лазаревића „Први пут с оцем на јутрење” које је генерацијама било незаобилазно штиво у основним и средњим школама.

Небројени покушаји предузимани широм света и у различитим периодима историје у намери да се искорени коцкање и човеково робовање овом пороку давали су само спорадичне позитивне резултате. Штавише, посматрајући тренутну ситуацију стиче се утисак да је овај порок у својеврсној експанзији, а поготово када је реч о простору Балканског полуострва. Сведоци смо да је у току неколико деценија безмало у сваком већем месту започела са радом по једна или више „спортских кладионица”, а неретко и класичне коцкарнице у дословном смислу речи. Сведоци смо да се коцкарнице, упркос покушајима државних институција да то спрече законским одредбама, све више и више приближавају школама. Сведоци смо да је у њима све више и више

младих. Сведоци смо да рекламе које потпуно отворено позивају на коцкање све више и више постају саставни део програмске шеме појединих телевизија...

Посматрајући тренутну ситуацију неминовно се намеће низ питања. Једно од њих је и питање да ли је најчешће једва приметан знак који упозорава на то да је коцкање забрањено млађим од 18 година довољно упозорење о последицама које коцка носи са собом. Ништа мање важно је и питање какав пример дају родитељи, најчешће очеви, када значајан део свог времена проводе у кладионицама и када је у многим породицама управо добитак на коцки чак и једини извор прихода. Шта учинити са својим дететом, супругом, оцем, дедом када он очевидно више није у стању да контролише себе и када се све више и више задужује како би наставио да се коцка? Шта учинити када банкари са судским извршитељима или лихвари закуцају на врата и затраже да им се врати узети новац који је одавно прокоцкан?

Ово заиста јесу само нека од питања која су нераскидиво повезана са феноменом коцкања, феноменом који реално јесте попримио широке размере унутар нашег народа. Оно што је потребно нагласити јесте то да ова питања, на жалост, нису хипотетичка. Напротив. Ово су питања са којима се, у подједнакој мери, безмало свакодневно сусрећу како психијатри тако и православни свештеници у својим парохијама.

Крај 20. и почетак 21. века значајно проширује концепт зависности. У нашем народу увржено је мишљење да су болести зависности заправо болести робовању пороку алкохолизма, наркоманије, никотина. Савре-

мени начин живота и околности друштва у коме живимо представљају, како се то показало у пракси, плодно тле за стварање нових облика зависности. Сведочанство тога јесте и патолошки поремећај компулзивног коцкања. Овај поремећај пројављује се као неконтролисани нагон који појединац осећа и који га константно подстиче на то да се он упушта у зачарани круг који

Коцкање представља мотив који се, у мањој или већој мери, сусреће и као тема књижевних дела. Сведочанство тога је сатира „Брод будала” настала крајем 15. века, затим безмало свима познати роман Достојевског под насловом „Коцкар” и, када је реч о нашој, српској литератури, дело књижевника и психијатра др Лазе Лазаревића „Први пут с оцем на јутрење” које је генерацијама било незаобилазно штиво у основним и средњим школама.

се најједноставније може илустровати кроз неколико корака:

У човеку се појављује мисао која га окупира и која постаје иницијатор да своју идеју о томе да ће управо тога дана, када оде у коцкарницу, „имати среће” те да ће новац који уложи у, на пример, клађење или рулет/карте, обезбедити добитак.

Подстакнут и руковођен овом идејом човек заиста одлази у кладионицу/коцкарницу и реализује своју намеру.

У зависности од тога како је протекло коцкање (најчешће је реч о губитку новца, а много ређе о добитку) он ће и даље наставити са тиме. У случају губитка ова особа ће покушати да поврати изгубљено, а у случају добитка особа ће покушати да увећа исти наставком игре. У сваком случају особа ће наставити да се коцка и тиме, мало помало, себе довести у ситуацију да оно што му се чинило као нешто над чиме има контролу заправо има контролу над њим. Нагласимо још једном: није потребно пуно времена да

коцкање постане нешто што ће заправо контролисати човека, то јест постаће нешто чему се он више неће моћи да одупре.

Битисање у овом „зачараном кругу” садржи и трећу, по неким истраживачима, завршну фазу ове болести. Наиме, реч је о тзв. „фази очаја” која се пројављује као отуђење од породице и окружења. То је фаза када долази до промена у структури личности,

појаве манипулативног и криминогеног понашања, суицидних помисли које се, нажалост, неретко и остварују као последица немогућности да се изађе из овог порока (према појединим истраживачима појава суицидних идеја заправо представља посебну фазу, то јест „фазу незнања”).

У стручној литератури ово оболење дефинисано је као патолошка склоност према коцкању и поремећај контроле навика и импулса. Оно што је потребно посебно истаћи јесте да, као и друге болести зависности, и зависност од коцкања представља оболење које је данас излечиво. Да би се дошло до тога потребно је предузети неколико корака и, што је важно нагласити, бити свестан околности да ће за избављење бити потребна лична жеља и спремност оболелог за започињање процеса лечења. Важно је знати и то да ће за позитиван крајњи резултат бити потребно време.

Кроз разговор са особама које не могу да се одупру изазову

коцкања најчешћи разлог упуштања у овај порок је, по њиховим речима, „чежња за узбуђењем”. Један број оних који су свесни да робују зависности од коцкања казују о себи да им коцка заправо помаже да побегну од проблема са којима се свакодневно сусрећу било у породици, на послу, у друштву... По њиховим речима они се, док се коцкају, налазе у стању које описују као стање „хипнотисаности”. Заједнички резултат ових подстицаја је стварање осећаја зависности јер не треба превише времена да се од „контролисаног” коцкања, а то је оно за које неко тврди да увек и без икаквих проблема може престати са том навиком, дође у стање потпуне зависности која, као таква, у великој мери мења целокупну личност оболелог.

Један од праваца којим се неретко креће промена личности, а потом и понашања оболелог, је његово усмерење у криминални модел понашања. Коцкање, да искористимо терминологију самих коцкара, није нимало јефтин „спорт”. У друштву које се баш и не може похвалити високим животним стандардом и неким великим месечним приходима, коцка за кратко време појединца увлачи у дугове. Налазећи се у непрекидном циклусу жудње за коцкањем и настојању да се надокнади губитак, многи зависници од коцке, у жељи за што бржом зарадом, заправо стварањем новца који ће им омогућити да наставе да се коцкају, непромишљено улазе у криминал. Излишно је говорити у ком правцу то води...

Да ли Црква може учинити нешто на пољу превенције, а исто тако и у процесу излечења

и ресоцијализације особа које су успеле да савладају порок коцке?

Као и у многим другим сегментима живота и борби за превазилажење искушења савременог доба, света Црква преко свештеника, монаха и лаика може учинити пуно тога. Пре свега, највише успеха пружа породично васпитање и живот у вери. Млади су, нажалост, данас

најрањивија категорија када се говори о коцки. Уколико се они благовремено упознају са опасностима које са собом доноси сваки облик „игара на срећу” значајно се умањује број оних који се упуштају у овај порок. Пример хришћанског живота родитеља значајно употпуњује пример узорног живота и рада парохијског свештеника. Душекорисни практични савети изречени како на богослужењима, а исто тако и у свакодневним сусретима/разговорима са својим верницима, само су један од начина живота, па самим тим и живота у коме нема места за коцкарнице или кладионице. Практична примена овог савета била би један од оних важних превентивних корака.

Нажалост, много је оних који су већ добрано у проблему. О томе наши свештеници свакодневно слушају пре свега од стране забринутих роди-

теља, супружника и познаника/пријатеља о њиховим ближњим који бесомучно губе новац по коцкарницама. Прихватајући се пастирске бриге о повереним им верницима, када је реч о коцкању, свештеници постојано треба да имају на уму речи 50. правила Трулског сабора у коме је јасно и недвосмислено речено: „Нико, ни лаик ни клирик, убудуће не сме да се препушта коцкању. Ко се затекне у томе, ако је клирик, нека буде свргнут, а ако је лаик, нека буде одлучен”. Кроз искрен и отворен разговор са својим парохијаном свештеник има могућност да сазна оно шта се као препрека налази пред човеком у његовом настојању да живи животом достојним хришћанског имена. Имајући у виду изазове данашњег

времена свештеник ће неминовно бити у прилици да чује како неко дословно грца у свом робовању болести зависности каква је зависност од коцке. Рећи таквом човеку да је роб зависности, суочити га са сазнањем о опасностима које са собом доноси ова болест (и то не само по њега, него и по његове ближње), мотивисати га да крене у живот у коме нема робовања коцки - све то јесу нужни кораци које треба и могу да предузму свештеник, али и они који су родбински или пријатељски најближи коцкару. Неупитно је да су пост и молитва најснажније оружје против ђавољих замки. Ми се на сваком богослужењу заиста молимо да сваки човек не постане и да престане да буде роб онога што, између осталог, јесу и болести зависности. Ми се такође молимо и светим угодницима Божијим који су, као на пример Свети Бонифатије, према вековном искуству свете Цркве, у небројено

наврата притицали у помоћ оних који су од њих заискали да буду њихови молитвени заступници пред Богом. Истовремено, данас постоји много лекара - истински верујућих хришћана и добронамерних људи који су заиста спремни да, у оквирима својих могућности, буду од помоћи ономе ко жели да се излечи од порока коцке. Остварење сарадње између свештеника и родитеља, супружника или било ког од парохијана коме блиска особа робује пороку коцкања и лекара један је од значајних корака у правцу реализације процеса излечења. Остварење ове сарадње реално је могуће. О томе сведоче првенствено они који су увидели проблем своје зависности и који су потом, својевољно, најчешће са својим најближим, као и са својим свештеником и лекаром, кренули путем оздрављења.

Многи међу некадашњим зависницима, и то не само од коцкања, него и других облика болести зависности, спремни су

да јавно сведоче о мукама кроз које су пролазили док се коначно нису ослободили. Потребно је послушати оно шта говоре ови људи.

Потребно је послушати и искуства лекара и свештеника који се свакодневно сусрећу са оболелима од различитих видова болести зависности.

Потребно је неуморно чинити све што је могуће како би се ојачала свест људи и њихова спремност да кажу „не“ када се нађу у конкретној ситуацији да започну са овим злом. На овом пољу много тога могу учинити и чине наши лекари и свештеници.

Ништа мање није битно и то да онај који робује коцкању има прилику да сретне, види, заиста чује његове ближње који су спремни да му помогну да поново постане слободан човек. Искрен однос човека који свом ближњем жели добро, жели оздрављење, жели ослобођење од зависности, свакако је снажан покретач да се учини онај први,

понекад најважнији корак - препознати себе као некога коме је потребна помоћ.

Ове кратке напомене окончаћемо једним саветом, а то је да се, с времена на време, осврнемо на оно што је својевремено написао др Лаза Лазаревић у свом делу „Први пут с оцем на јутрење“. Иако написана пре безмало 150 година, ова прича у себи садржи безвремену поруку пре свега онима који робују коцкању. То је порука да излаз постоји, да човек, уколико то заиста жели и прихвати оно што му препоручује породица, медицина и света Црква, уз помоћ Божију, може покидати окове греха који га је обузимао и да, скупа са својим ближњима, као слободан човек, заиста дође на јутрење, да крене путем живота у вери, да заиста постане онај ко је достојан хришћанског имена.

др Вања Продић,
специјалиста психијатрије
др Слободан Продић

ИНТЕРВЈУ

ФЈОДОР ЈЕМЕЉАНЕНКО: ТРЕБА ДА ЖИВИМО ПО ЈЕВАНЂЕЉУ, А НЕ КАО СВИ

Данас је наш гост легендарни и славни спортиста светског гласа, вишеструки шампион света у мешовитим борилачким вештинама и самбу, најбољи рвач тешке категорије којем је једном приликом цео спортски свет доделио титулу „Непобедиви“. Међутим, он не види за себе веће звање од звања хришћанина.

„Последњи цар“
из Старог Оскола

– Фјодоре, гледам вас и присећам се телевизијских кадрова кад сте наступали у Јапану и Ко-

реји. Људи вам прилазе на улици и гледају вас одоздо нагоре, као божанство. Многи су били срећни само да мало стоје поред вас, да вас дотакну, као статуу, да се фотографишу с вама. Упра-

во у Јапану вам је чак додељена титула „Последњи цар“. Вероватно вам то веома ласка, као сваком човеку?

– Све је то већ прошлост. Моја главна спортска каријера, њен

већи део, припадају историји.

– **Фјодоре, ваше победе су надахнуле многе наше сународнике, зато што се заправо велики спорт и патриотизам слажу на неки чудан начин. Да ли је истина да ваше спортско гесло звучи: „Све уз Божију помоћ“?**

– „Све ћемо уз Божију помоћ проћи, све ћемо уз Божију помоћ превладати.“

– **Кад је настало ово гесло? Како се оно формирало у вашој души?**

– Моја породица није била уцрквљена, али је мама увек говорила да Бог постоји. Увек смо у кући имали Јеванђеље и ја сам га читао с времена на време. Нисам ишао у цркву, али је у мом срцу постојала вера, постојала је наклоност према цркви, према Богу. Касније је било различитих ситуација, извесне околности су ме удаљавале од вере. У једном тренутку се у мени родило много питања на која нисам могао да нађем одговоре. Кад сам се такмичио за репрезентацију Русије имао сам прилике да одем у Дивејево на екскурзију. Протођакон Андреј нас је пратио и говорио је о томе куда идемо и колико је то свето место. И кад сам посетио Дивејевски манастир и целивао мошти преподобног оца Серафима и преподобних дивејевских светица изашао сам отуда као други човек.

Моја савест је почела да ради другачије. Отпала су питања која сам имао, и испоставило се да одговори које сам касније нашао нису тако компликовани. Све је дошло постепено. Схватио сам да Бог постоји, и да је овде, у Руској Православној Цркви.

– **Знам да нисте то само схватили, већ сте почели да учествујете у процесу обнављања духовних светиња. Од ваших средстава саграђен је храм у селу Федосејевка у Белгородској**

области.

– Господ ме је удостојио да у томе мало учествујем. Верници су градили, а ја сам се просто придружио. Моји пријатељи, сељани – сви смо уз Божију помоћ учествовали у изградњи овог храма.

– **А зашто управо на овом месту, управо у овом селу?**

– Стари Оскол је мој омиљени град, а ово село припада Старом Осколу. Осим тога, лепо се дружим с овим селом и његовим старешином. У овом селу се некада налазио храм у част Покрова Пресвете Богородице, али је у годинама прогона срушен до темеља. Обратили смо се епархији и владика Јован нам је дао благослов да обновимо храм.

– **Испоставља се да је овај крај ваш завичај? Какав је храм који је саграђен?**

– Боље је да га једном посетите. Кад смо жена и ја ушли у цркву она је рекла: „Од свештеног страха, мира и осећаја празника плаче ми се од радости.“ Храм је некако свој, рођени.

– **А у чију част је освећен храм?**

– У част Покрова Пресвете Богородице. Имамо изванредног свештеника – оца Вјачеслава. Он је спреман свакоме да поклони пажњу, на проповедима жели да се дотакне свих питања која се појављују код парохијана, сељана. Труди се да свакога утешити и охрабри.

– **Да ли у храм долази много људи?**

– На служби недељом храм је практично пун.

– **Митрополит белгородски и староосколски Јован вас је удостојио медаље светитеља Јоасафа I степена за труд на обнављању храма.**

– Владика Јован је изванредан, и с њим сам одавно у срдачним односима. Он с љубављу духовно

руководи својом паством, бори се за спасење сваке душе.

– **Шта се променило у вашој души кад сте изашли на капију Дивејејевског манастира и схватили да Бог постоји и да је у Јеванђељу све истина?**

– Савест је почела да ради другачије, као да је с ње пао повез. Неправилни поступци које сам чинио почели су да ме сврбе као трн. Схватио сам да сам погрешно живео. Свест ми се променила. Господ је слао људе. Заволео сам читање и почео сам просто да бирам правилну духовну литературу. Пре тога сам волео и волим да читам руску класику.

– **Ко вам се свиђа од светих отаца, од домаће књижевности?**

– Волим да читам Псалтир и житија светаца. Игњатије (Брјанчанинов) ми се свиђа, зато што о свему говори једноставним и разумљивим језиком.

„Мушкарац треба да буде снажан“

– **Дакле, мешовите борилачке вештине. Овај спорт се још назива „борба без правила“.**

– Не, само се код нас у земљи назива „борба без правила“. У целом свету носи назив „Mixed martial arts“ (ММА). Овде су правила јасна. Рецимо, ако се саберу све борилачке вештине добићемо наш спорт. Он је умногоме блажи од неких других борилачких вештина.

– **Да ли су борилачке вештине спојиве са хришћанским животом?**

– Мушкарац је у сва времена требало да буде јак и требало је да у сваком тренутку стане у одбрану своје земље. У нашој земљи су се увек – и у раним вековима и касније – предавали мачевање, песничење и рвање. Код нас су

борилачке вештине и рвање увек били међу најпопуларнијим спортовима. Сваки војник је могао да зна како да се бори.

– Колико знам из ваше биографије управо у војсци сте озбиљније почели да се бавите борилачким вештинама.

– Пре војске сам исто толико тренирао, трудио сам се максимално, али сам због неразвијености одређених особина – брзине, снаге и издржљивости – ипак губио. После војске су дошли и резултати: почео сам да побеђујем, ушао сам у репрезентацију Русије за спортове самбо и џудо.

– Служили сте војску средином 1990-их година, а то је прилично тежак период за нашу армију. Да ли вам је жао што сте две године посветили служењу домовини?

– Никад нисам жалио што сам служио војску. Родитељи су ме увек васпитавали говорећи да је служење војске престижно. Тата је све време говорио да је онај ко није служио или болестан или има неку ману и да девојке не гледају такве момке. Увек сам васпитаван у љубави према домовини, према својој земљи, зато сам с великим задовољством отишао у војску. Тамо сам осетио да сам се променио. Сазрео сам, одвојио сам се од родитеља, неко време сам провео у добром мушком друштву, осетио сам шта је право мушко пријатељство и стекао сам одређена војна умећа.

– Име Фјодор се преводи као „дар Божији“, а родили сте се око Крстовдана – крајем септембра. Да ли је било изузетно тешких тренутака у животу и како сте излазили на крај с њима?

– Наравно, било је таквих тре-

нутака. Сад схватам да ме је Господ водио. Својевремено сам бачен у машину за месо, да се борим с најбољим такмичарима и хвала Богу, све сам успео да савладам и да савладам без пораза. Било је разних тешких животних ситуација, али ме је Господ водио.

– Односно, увек сте у животу осећали Божију руку?

– Знате, човеку који не верује у Бога се чини да се ради о подударности или срећи, али верујући човек у томе види руку Божију. Наравно, јасно ми је да се све дешава по вољи Божијој.

– Стекли сте веру још док сте се борили у рингу, док сте се

Фјодор Јемељаненко

такмичили. Како је ово спојено с осећајем спортске срџбе коју спортиста осећа за време двобоја? Јер то није корисно за душу.

– Увек кажем: нема никакве спортске срџбе, она не треба да постоји. Ако постоји љутња или неке друге емоције приликом изласка у ринг оне човеку замагле свест. Увек сам излазио на ринг да се такмичим са супарником, да одбрам част своје земље у датом спорту, али нисам осећао никакву љутњу на свог противника. Наравно, имао сам жељу да победим, али то није љутња. Било какве емоције које нас обузимају

за време спортског такмичења, у било којој животној ситуацији просто замагљују свест, не дозвољавају човеку да трезвено размишља, да трезвено процењује ситуацију и зато их треба одбацивати.

– Побеђивали сте психолошким расположењем, или, што се каже, побеђивали сте духом.

– Мислим да човек може победити духом чак и ако изгуби.

– Испоставља се да вам је вера помогла да формирате правилан однос према свему: и према победи, и према поразу?

– Све код нас треба да буде кроз веру, кроз Христа.

– Ви сте вишеструки шампион, побеђивали сте прилично дуго времена. Да ли сте имали осећај: ја сам први, победник? Да ли су се појављивали гордост и таштина?

– Увек се трудим да одагнам такве мисли. Одбацујем их кад почну да долазе.

Дедина икона

– Да ли је у вашој породици или у вашем роду неко ратовао у Другом светском рату?

– Деда је ратовао од 1943. до 1945. године, и касније је, од 1945. до 1950. учествовао у чишћењу бандитских формација бандероваца. Нажалост, деда је преминуо прошле године, али је то био светао, чист, вероватно најбољи деда на свету. Прошавши кроз такав рат сачувао је све људске особине. Поклонио ми је иконицу Николаја Чудотворца с којом је прошао цео рат.

Нашим ветеранима бих хтео да пожелим дуг живот, зато што вас је остало тако мало. Расли смо угледајући се на вас, одгајаћемо

своју децу, увек ћемо се сећати вашег подвига и поштоваћемо га, данас живимо по цену вашег живота, уживамо у свом животу, трудимо се да прослављамо своју земљу коју сте ви одбранили.

– Белгородска област се налази поред Украјине, вероватно сад у њој има много избеглица?

– Да, има их много, две моје сестре су се с породицама преселиле у Белгородску област, побегле су до рата.

– А ваш род Јемељаненко потиче отуда?

– Рођен сам у Луганској области, у граду Рубежном. Породица се преселила кад сам имао 2 године. Пре свега су се преселили због мене зато што сам имао бронхитис с астматичним компонентама, а у Рубежном се налазила хемијска фабрика.

– Често вас људи питају шта сте више: Рус или Украјинац. Увек одговарате да сте Рус иако ми се чини да се ово питање погрешно поставља. Ипак, тако одговарате. Зашто?

– Осећам се као Рус. У мојим венама тече различита крв: руска, украјинска, има и других. Међутим, цео свестан живот сам провео у Старом Осколу. Путовали смо код баке, али је у то време то била једна земља – СССР, и није било такве поделе. Православац који говори руски језик је Рус.

– Припадамо једној земљи под називом Света Русија: Русија, Украјина и Белорусија. Нико неће моћи да нас подели шта год да чини.

– Наравно, желео бих да распре које су у току, искушења и тешкоће кроз које пролазе наша браћа – Украјинци, што пре буду савладани, и важно је да имамо на уму да смо исти народ и да имамо исту веру.

Кад сте здрави телом – будите здрави и духом!

– Ви сте идол многих деचाка. Какве особине су потребне да би човек био шампион?

– Потребна је упорност, жеља да човек иде ка свом циљу – не једну или две недеље, већ дуги ни година. Осим тога, треба да ради глава. Човек треба да иде степеницама, да се полако креће ка својим резултатима, да развија неке особине у себи, треба да постиже одређени циљ, да иде ка њему. Ни у ком случају не сме да се сломи кад се појаве нека искушења или саблазни, већ треба да иде стиснувши зубе.

– Ипак, ви сте човек који није све бацрио на олтар својих победа и на олтар спорта. Имате врло широка интересовања: играли сте специјалца у играчком филму, ви сте коаутор књиге о мешовитим борилачким вештинама, чак постоји компјутерска игра у којој сте ви јунак.

– Јесте. Било ми је занимљиво да пробам, да погледам филмску индустрију изнутра, осим тога, улога на филму није била у противречности с мојим уверењима. Што се тиче књиге, с њом је било лакше: говорио сам текст у диктафон и он је касније редигован. Има много праваца у којима бих желео да се остварим, да се бавим заиста омиљеним послом, правим послом.

– Шта треба да радимо како бисмо учинили да спорт поново постане модеран, да се људи баве спортом и буду у форми?

– Треба да причамо о нашим шампионима који су постигли добре резултате, који бране част наше земље на међународном нивоу, на Олимпијадама. Олимпијада је прошла, сви су се радо-

вали, тапшали су и заборавили на спортисте. А они настављају да тренирају, раде као луди, имају огромна оптерећења. Треба да говоримо о томе како они иду ка свом циљу и да то показујемо. Многи спортисти почињу да се баве спортом од детињства, и по правилу, они више немају детињство. Кад су моји другови трчали напоље да се играју, а затим кад су почели да се удварају девојкама, па да пију пиво – ја сам све време ишао с торбом преко рамена на тренинге, а кући сам носио мокар кимоно у торби, одсецајући од себе ове негативне походе.

– Која умећа која сте стекли у спорту су вам добро дошла у духовном животу?

– Умеће да устанем ако сам пао. Вероватно сваки човек којег се Господ дотиче треба да одбаци своје виђење и да на живот погледа кроз Јеванђеље, кроз реч Божију. Код нас чак има људи који иду у храм, труде се да Бога прилагоде себи, својим страстима, својим греховима и амбицијама, свом животу. Треба да одсечемо своје и да кроз Јеванђеље гледамо на живот, тако ми се чини. Чак и док пада човек треба да пронађе у себи снагу да устане, да кроз исповест и причешће одсеца овај грех и да се бори против њега.

Кад сам се спремао за такмичења пролазио сам кроз огромно оптерећење са својим момцима који су тренирали паралелно са мном. Радили смо као једна екипа, радили смо пуном паром, а остало смо препуштали вољи Божијој. Момци сад долазе у храм и моле свештеника за благослов, стоје на молебанима. Тренирање је тренирање, али је духовна подршка друга ствар.

– А кад се борба не одвија баш најпоштеније, кад противник задаје забрањене ударце, како реагујете на то?

– Никако не реагујем. Господ ће ме питати како се ја борим, како сам ја проживео свој живот. Неће ме питати шта је радио мој опонент – човек који ми жели зло. То није моја ствар. Мене ће питати само за моје понашање. Исто је и на рингу: ако се неко непоштено бори против вас, ви се поштено борите. Људи то осећају, виде, па ће вам бити наклоњени.

– Обично су сва такмичења праћена психолошким и информационом ратом, кад противници пре почетка такмичења почињу да блате један другог како би избадили противника из колосека. Да ли је ова метода некад успела да вас избади из равнотеже?

– Нисам подлегао таквим провокацијама. Јасна је ствар да људи на сваки начин покушавају да избаце свог противника из равнотеже. У мојој рвачкој пракси је било свега; после меча су људи прилазили, извињавали се и говорили: „Извини, то је само психолошка борба, ништа лично, нема никакве антипатије.“ Друга је ствар како се сами понашате. На пример, ја никад нисам читао овакве изјаве. Људи су ми говорили, али сам ја одбацивао. То није моје, није ми важно, за мене је важно само то какав сам ја.

– Да ли човек увек може да се одржи на таквој психолошкој и душевној висини? Јер сви играју по овим правилима игре, испоставља се да човек треба да игра по другим правилима као бела врана.

– Треба да живимо по Јеванђељу, а не као сви. И кад неко каже да сви тако живе треба рећи: „Сви, али не баш сви.“ Сви краду, али не краду сви, сви псују, али не псују сви. Сад слушам диск са размишљањима српског патријарха Павла „О човековом светом животу“. Он

прича следећу причу: „Стајао сам на станици с једном девојком из парохије и чекао аутобус. Прилази ми младић, почиње да ми псује и оца и мајку, грди ме. Али ја му кажем: ‘Шта сам ти учинио, мили човече?’ Међутим, он наставља да псује. Исповао ме је, окренуо се и отишао. Да сам одговорио на исти начин рекли би ми: ‘Па добро, ко је он и шта је он, али шта ти мислиш, имаш чин?’ Да сам у свом чину, у свом положају, уз своју одговорност почео да се свађам с њим, наравно, пао бих у очима парохијана. Не могу да дозволим такво понашање.“ Он каже: „Од онога коме је много дато више ће се тражити.“ Ако носимо звање хришћана морамо му одговорати.“

– Узгред речено, о вама се пише да не пијете ни кап алкохола. Да ли је то тачно?

– Просто, био је тренутак кад је после такмичења било окупљање са спортистима из разних земаља. Дошли су Руси и сви су одједном повикали: „Вотка! Вотка!“ Рус се због нечега одмах асоцира с вотком. У том тренутку сам потпуно одсекао алкохол и више нисам пио.

Несрећа целе наше земље су пијанство и наркоманија, а сад је модеран спајс. Ако човек осећа зависност од алкохола или од пушења боље је да их одсече, боље је да уопште не конзумира, да не проба. Има ствари које човек уопште не сме да проба: дрога, цигаре. Господ каже: „Вино весели срце човека“ (Пс. 103, 15), а с друге стране каже: „Не опијајте се вином, јер је у њему блуд“ (Е. 5, 18). Ако човек не може да се заустави боље је да уопште не узима алкохол него да после мора да санира глупости које је направио.

– Важно је да имамо своје јунаке у народу који ће показати прави оријентир. На пример, да ли

ви осећате да сте узор за многе момке који стасавају, који вас знају као победника с великим „П“? Да ли због тога осећате већу одговорност?

– Одговоран сам због тога што сам православни хришћанин. За нас ауторитет треба да буду људи који су достигли Небеско Царство. То су свети. Док човек живи постоји ризик од пада. Зато треба да се угледамо на оне који су достигли Небеско Царство и које је Господ прославио.

– Данас влада култ тела. Практично, наша цивилизација је паганска. Човек сматра да је за самоусавршавање довољно да оде у салу за физичко, да постигне савршен облик и већ је савршен. Како научити људе да се правилно односе према спорту и физичкој култури?

– Често размишљамо о здрављу своје деце, али забрављамо на духовно здравље, зато то треба усађивати од детињства, онда ће детету бити лакше да савлада нека искушења кад постане пунолетно: неће бити обузето собом, само својим здрављем и телом. У човеку све треба да буде складно развијено: и тело, зато што је храм Божији, и дух, и душа.

Савети за Фјодора

– А да ли сте се у свом духовном животу обраћали духовним лицима, свештеницима? Да ли имате духовника?

– Да, наравно да имам.

– Да ли вам то помаже у животу?

– Наравно, али ћу рећи да духовник може да вам да савет, а ви га онда прихватате или не прихватате. Овде је важно колико сте блиски с тим човеком.

– **Какав је ваш однос према саветима? Да ли се трудите да их испуните или размишљате о томе да ли вам дати савет одговара или не?**

– Наравно, савете од духовних лица примам као од Самог Господа Бога.

– **Односно, увек се трудите да их испуните ма колико да су тежки?**

– Увек слушаам, али нећу отићи код сваког свештеника. Има свештеника с којима сам близак, с којима сам у блиским односима и кад одем код њих тражећи савет, наравно, о свему размислим, да се нешто не разилази с Јеванђељем и с мојом савешћу. Али кад затражим савет, наравно, намеравам да поступим онако како ми кажу.

– **Да ли сте имали прилике да се сретнете с Патријархом московским и целе Русије Кирилом?**

– Да, хвала Богу што имамо таквог патријарха. Хвала Богу што Његова Светост патријарх Кирил духовно руководи и брине се за своју паству. Он има огромно животно искуство, веома је паметан човек. Све његове проповеди се граде на неким личним животним примерима. И наравно, одлазећи на службе које он служи, слушајући његове проповеди, видимо колико се он труди за своју паству.

– **Наш патријарх је уочи Олимпијаде рекао да је спортска победа подвиг. Подвиг се састоји од мноштва фактора и увек има унутрашњу, духовну димензију. А у каквим ситуацијама сте имали прилике да се видите с њим?**

– Последњи пут смо честитали Његовој Светости интрони-

зацију (позвао је моју супругу и мене). А иначе, дешавало се да га видим на служби у Тројице-Сергијевој лаври, у Белгородској области где смо имали прилике да мало попричамо. Такође се окупила спортска јавност, разговарали смо са свјатејшим. Кад човек разговара с њим, жели да слуша, да пажљиво слуша о његовом животном искуству, да ослушкује. Наравно, он нама, спортистима, такође поставља питање, види се како се снисходљиво односи према многим од нас, слуша тачку гледишта сваког човека. Зато и јесте патријарх, јер може да се

Фјодор Јемељаненко с породицом

спусти на ниво сваког човека.

– **Да, чак је и патријарх Кирил истакао ову вашу особину на свом сусрету с олимпијским шампионима: „Увек се видело да сте борац, али борац хришћанског срца. Важно је да то увек буде присутно, између осталог, и у односу на побеђеног противника.“**

„С љубављу се може проћи кроз све...“

– **Какву улогу у вашем животу игра породица и да ли вера и Црква помажу у изградњи одно-**

са у породици?

– Породица за човека треба да има прву улогу после Бога. За мене је то тако. Хвала Богу, моја породица дели моју веру. Моја жена и моје кћерке верују у Бога. Наравно, сложна и права породица се може створити само на хришћанским вредностима, само ако помажемо једни другима и ако се бринемо једни за друге, ако телимо тешкоће и незгоде, с љубављу, можемо проћи кроз све.

– **Данас у Државној думи „лежи“ закон по којем абортуси треба да буду искључени из обавезног медицинског осигурања, да се не би обављали о трошку државе, да држава не би учествовала у убијању деце. Кад бисте ви били посланик Државне думе да ли бисте гласали за или против?**

– Наравно, држава не треба да учествује у убијању деце. То је веома благ закон, овде је потребно имати чврсту вољу и забранити абортусе у нашој земљи.

– **Односно, ви се чак залажете за веће поопштравање?**

– Како можемо дозволити убиство?

– **Ово питање је врло тесно повезано с кризом породице у нашем друштву. Ако је отац детећа поред нормалне жене она ће више пута размислити да ли треба да учини абортус у нормалној животној ситуацији.**

– Жену треба васпитавати тако да не размишља о томе да ли да абортира или не. У сваком случају, треба говорити жени да је то убиство. Не треба да се поставља питање да ли да рађа или не. Жени, као и мушкарцу, треба да буде јасно да не бира сапутника за једну ноћ, да љубав није

телесна жеља, већ је пре свега жртва ради најближег човека. Кад си уморан, треба да одлепиш своје тело од кауча и да помогнеш својој супрузи у кухињи, у кући или с децом.

– У којој години породичног живота сте то схватили?

– Ми смо, хвала Богу, увек помагали једно другом. И жена то треба да схвати приликом избора своје половине за цео живот, и мушкарац то треба да схвата. Деца су радост, то је благослов Божији.

– У једном интервјуу сам прочитала вашу поуку младим спортистима о томе да чак и ако је противник физички јачи могуће

га је победити православним духом. Како то изгледа у пракси?

– По правилу, код православних хришћана нама страха, они су уверени у Божију помоћ. Ако постоји искушење, то значи да га треба савладати. Ако треба да будемо поражени, значи да треба да прихватимо онако како јесте. Верујући човек излази с вером и зна да је иза његових леђа Христова војска која ће му помоћи.

– Шта бисте пожелели генерацији која расте?

– Младим људима бих желео да кажем да је на вашим раменима благостање наше земље, њен духовни развој. Треба да имате на уму да сте православни хришћа-

ни и да се на све начине трудите да одговарате овом узвишеном призивању и да својим примером, наравно, донесите проповед својим вршњацима и целом свету. Не треба да се стапате с гомилом, не треба да се стопите са стадом, већ треба да будете она бела врана која доноси Христову светлост. Треба да живите по савести (а свако има савест), да је послушате и да чешће поступате онако како она заповеда.

Јелена Козенкова
Са руског Марина Тодић
24 / 02 / 2020
Презузето са сајта:
www.pravoslavie.ru

ПЈЕСМЕ

Песма новом дану

Благодаримо Ти Господе неба и земље,
што си нама недостојнима
даровао и овај нови дан,
као икону Осмог дана,
у којем светлост уминуту неће.

Благодаримо Ти Господе,
што си нас и овог дана из гроба ноћи,
васкрсао у светлост Твоју,
како би наши путеви благословени били
и Теби Богу нашему мили.

Благодаримо Ти Господе,
што си са нама у векове, иако те и ми
као Лука и Клеопа не препознајемо,
али нам Ти у ломљењу Хлеба
просветли духовне очи,
да угледамо Тебе светлост неприступну.
Амин.

Трагете

Кад цвета цвеће – ето пролеће;
тад мирис поља испуни дом
и сви се радују новом почетку
и васкрсењу живота, по ко зна који пут.

И тако редом, из пролећа у јесен
нижу се кругови ти
и све ће једном у тишини
да се одмори
за Дан васкрсни.

Зато не малакиши, путниче;
нека те бриге не море.
Пут нам је ка васкрсењу
и вечном пролећу, које је горе.

Мудрост гроба

Оци рекоше да
о гробу рано мислити није,
јер то порађа мудрост
која нам гроба тајну открива.

Страх Господњи је пре тога,
јер нас умудрује на спасење,
или како до гроба
као извора новог живота доћи?

Зато су на гробљима и ницале цркве,
да крст смрти победи,
а уснули радосно да чују
Христос Васкрсе – устајте!

Епископ зворничко-тузлански г. Фотије
Из збирке пјесама „Песма о Осмом дану“.
Издавачка кућа Епархије зворничко-тузланске
„Синај“ Бијељина

КАД ОЦИ РАЗГОВАРАЈУ...

АРХИМАНДРИТ СОФРОНИЈЕ САХАРОВ,
ПРЕПИСКА СА ПРОТОЈЕРЕЈЕМ ГЕОРГИЈЕМ ФЛОРОВСКИМ,
МАНАСТИР ХИЛАНДАР, 2017. ГОДИНА

Преписке су одувијек биле на цијени. Читајући их постајемо учесници односа кореспондената и бивамо судионици њихових унутрашњих свјетова. Кроз писма пратимо генезу неке идеје, настајање неког списа, процес неког подухвата... Посебна вриједност сачуваних писама јесте сликање епохе у којој су настајала. Наш богословски простор је постао богатији, јер је његов дио постала преписка Софронија Сахарова и Георгија Флоровског, свештенослужитеља и богослова чији је утицај на савременике и потоње нараштаје трајан и темељан. Николај Сахаров нас у предговору обавјештава да је преписка ових вршњака – Софроније је рођен 1896. године, а Георгије само три године раније – почела давне 1929. године. Гдје су те године они пребивали? Младог светогорског монаха Софронија сљедеће године чека сусрет са старцем Силуаном, који ће га руководити ка Извору незалазне Свјетлости, а млади професор патрологије Георгије, још увијек лаик, се – с обзиром да није похађао богословска училишта – учи светоотачкој мисли и учи своје студенте на Институту Светог Сергија Радоњешког у Паризу. Та предавања ускоро бивају сабрана у два одавно већ класична дјела *Оци IV вијека* и *Византијски оци од V до VIII вијека*. Треба напоменути да је млади Софроније само четири године раније похађао париски

Институт, одакле је отишао на Атон. Прво објављено писмо у овој књизи је из 1953. године, а последње је из 1963. године. Гдје су и шта раде аутори те 1954. године? Катастрофа Другог свјетског рата је иза њих, као што су иза њих и ранија свештена мјеста боравака, подвига и писања. Софроније није више житељ Свете Горе. Георгије више не станује у Паризу. Постао је становник другог континента. Причало се да је Софроније напустио Свету Гору због нетрпљивости према Словенима. Писало се да је Георгије напустио Париз због нетрпљивости (руских) Словена према њему. Софроније долази у Француску, из које у Америку одлази Георгије.

Посебна вриједност преписке јесу личности којих се дотичу аутори писама. Већ у свом првом писму Георгије Флоровски пише да је у часопису Академије Светог Владимира у Њујорку објављена *цртица* Епископа Николаја Жичког о књизи Старац Силуан. Блискост нашег Николаја и Георгија Флоровског није изненађење, јер је познато да је прогнани предстојатељ Цркве у Жичи, на позив декана Академије, повремено предавао студентима у академској 1952/53. години. Прво писмо Софронија Сахарова свједочи, између осталог, о стању Цркве у Француској тих година, наводећи да је ријеч о *крајњем сиромаштву*, али оно не спречава да издају часопис.

Већ у сљедећем писму – које је из 1957. године – налазимо информацију да је (тада већ упокојени) Епископ Николај Жички написао есеј о старцу Силуану – којег је познавао – под насловом *Човјек велике љубави*. Софроније предлаже да управо овим Николајевим ријечима буде насловљено енглеско издање његове књиге о старцу Силуану.

Казали смо да је прво писмо Георгија Флоровског из 1953. године, а његово сљедеће јављање – публиковано у овој књизи – Софронију Сахарову је из 1957. године. Између ове двије временске одреднице стоји догађај који живот Георгија Флоровског дијели на прије и послје. Ријеч је о мучном одласку са његове Академије, одласку који, чини се, Флоровски није никада преболио. Има о томе понешто у *Дневнику Александра Шмемана* и запису Јулијане Шмеман...

У писму из 1958. године Георгије Флоровски пише да наша Црква на Западу није заинтересована за катихезу, али јесте за *раздоре, интриге, сујету и национални понос*.

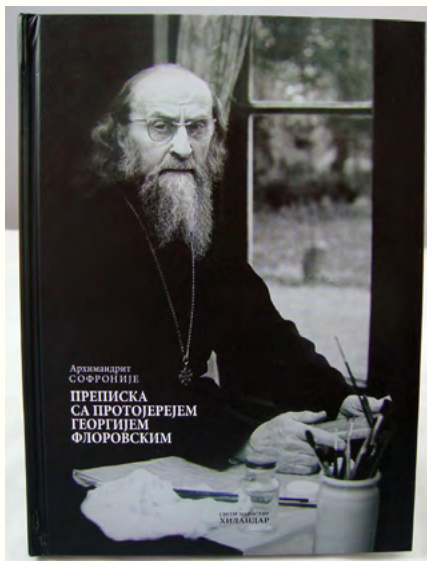
У писму од 21. фебруара 1958. године Софроније обавјештава Георгија да се *Владимир Лоски упокојио*. У свом одговору Флоровски пише да је *случајно* сазнао за Владимирову смрт. Зашто случајно? Он пише да нема никакав контакт са *руским круговима*. Зашто су се *руски кругови* одрекли највећег међу њима?

Георгије шаље Софронију неку фотографију и моли га да је преда породици Владимира Лоског. Не знамо ко је на фотографији. Можемо претпоставити да је ријеч о Флоровском и Лоском из париских дана. Флоровски казује да су сви његови неправославни студенти прочитали књигу *Огледи о мистичком богословљу Источне Цркве* Владимира Лоског, а да се она његовим православним студентима чини тешком и неразумљивом. Да ли шест деценија касније стање изгледа ведрије? Књига Владимира Лоског – први пут штампана у Паризу 1944. године – јесте незаобилазно штиво за свакога ко не жели да остане ускраћен за (сажети) приказ основа нашег богословља, али има једну велику ману. О том превиду бриљантну анализу даје Флоровски у свом писму од 8. априла 1958. године. Јован Зизјулас ће касније написати да Лоскијев спис има још једну ману, али о томе другом приликом...

Владимиров прерани одлазак се одражава и на енглески превод књиге о старцу Силуану, јер је требало да он напише њен предговор. Зато Софроније упућује молбу Георгију да он буде аутор предговора, а на коју се Флоровски са радошћу одазива. Сазнајемо да Георгије деценијама чува писмо које му је старац Силуан предао на Светој Гори. Али, остајемо ускраћени за његов садржај. У истом писму читамо о добро познатом богословском сукобу на париском Институту између Георгија Флоровског и Сергија Булгакова. Колика је богословска снага и интелектуална храброст Флоровског била свједочи чињеница да је био кадар да се супротстави човјеку који је управљао Институтом, који је био највећи ауторитет ру-

ске заједнице у Паризу и који га је, што је веома важно, ангажовао као професора патрологије на овој установи.

Писмо Софронија Сахарова од 2. маја 1958. године, као и одговор његовог саговорника представљају богословске бисерцијеле преписке. Софроније се захваљује Георгију на написаном предговору за књигу о старцу Силуану, истичући да су драгоценства свједочанства оних који су познавали преподобног старца, а

у које он, поред Георгија, убраја и Епископа Николаја Жичког. Архимандрит пише да живот у вјечности *не треба доживљавати као непрестано усхођење...* Софроније – без навођења мисли – казује да идентично становиште заступа и Преподобни Максим Исповједник. Исправно је поставити питање оправданости позивања на Исповједникову личност. Нама се чини да нису малобројни они који су – тумачећи богословље Преподобног Максима – наводили да човјек проналази свој починак у Господу, али се не зауставља у кретању из славе у славу, јер је благодат Господња неисцрпна. Човјек никада не утољава своју жеђ у усхођењу у слави Господњој, будући да су Његови дарови

неисцрпни. Уосталом, чувени Максимови искази су *вјечно-кретајуће мировање и вјечномирујуће кретање.*

У писму од 7. фебруара 1959. године Георгије Флоровски пише да ће узети учешће у прослављању Светог Григорија Паламе у Солуну, а поводом шест стотина година од упокојења писца *Тријада у одбрану свештених исихаста.* У писму од 14. априла 1960. године харвардски професор казује да је у Солуну прочитао свој рад – који се на српском језику први пут појављује осамдесетих година у преводу јеромонаха Иринеја Буловића – *Свети Григорије Палама и предање отаца.*

Архимандрит – који се 1959. године преселио из Париза у Есекс, а о чему је детаљно извјештавао свог саговорника – у писму од 29. маја 1959. године даје веома смјелу анализу промјене коју човјек доживљава након рукоположења у епископски чин, као и (данашњег) саморазумијевања епископске службе. Пише да епископи – игноришући реалност царског свештенства – настоје да направе *линију разграничења* између себе и Тијела Цркве. Наводи да су изузетак епископи који епископствују у Цркви, а не изнад Цркве. Позивајући се на историју истиче да су Преподобни Максим Исповједник, Преподобни Симеон Нови Богослов и Свети Григорије Палама били принуђени да војују против неповољног духовног и богословског утицаја епископа.

Посљедње писмо Софронија Сахарова је потресна химна нашем Господу и нашој трновитој потрази за Његовим загрљајем. Свако препричавање исте не би успјело. Треба је прочитати.

Срђан Мاستило

ОБЛИЦИ И ЕФЕКТИ НЕФОРМАЛНОГ ЦРКВЕНОУМЕТНИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА У ЕПАРХИЈАМА СПЦ НА ТЕРИТОРИЈИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ 2009-2019.

Питање актуелности православно-црквене културе постављено је још у првој половини XX столећа, не само на основу агресивне атеизације народа који су јој припадали, већ и ширег контекста кризе традиционалности [1]. Индикатори извесне „ренесансе” са краја овог и почетка столећа у коме живимо ипак нису довели у питање кризу православно-црквене културе, чији, пак, узроци нису садржани једино у антитетичком односу Цркве и грађанског друштва. Остали се препознају у стагнацији њеног развоја, тј. у распрострањеном схватању да је своје врхунце Црква досегла у зрелом средњовековљу [7], затим у делимичном губитку литургијске окоснице и култног статуса који је „довео” до извесне табуизације. Наведене категорије проузроковале су распрострањено мишљење, чак и у самој Цркви, да није реч о уметничкој традицији у ширем смислу већ о уметничким занатима. Како корени таквих схватања почивају и на недовољном тј. површном познавању структуре и смисла црквене, али и уметности у ширем смислу, ово питање није могуће решавати без актуализације образовања на емпиријскопрактичном и теоријском пољу, што укључује како извесну дискурзивност тако и историјско-развојне принципе, свакако на нивоу посматрања контекста литургијског живота као подстицајног за развој црквене уметности. На основу схватања о релативности граница из-

Иконописачка школа „Одигитрија” основана је 2006. године и временом је прерасла у Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајна (РС) а ову школу похађало је преко 800 полазника свих узраста, док је тридесеторо наставило образовање на академијама уметности, Богословском и Архитектонском факултету.

међу едукативних и креативних процеса, на један спонтан начин који сведочи актуелност материје, у оквирима Цркве, а уз ентузијазам појединаца у организовању наставе али и самих њених учесника, основане су три школе иконописа у поменутим дијецезама на просторима БиХ. Теоријска интерпретација, стога, заснива се на искуственом приступу, и то на основу учинка ових едукативних јединица у претходној деценији.

Иконописачка школа „Одигитрија” основана је 2006. године и временом је прерасла у Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајна (РС) а ову школу похађало је преко 800 полазника свих узраста, док је тридесеторо наставило образовање на академијама уметности, Богословском и Архитектонском фа-

култету. Ово удружење данас има три наставна програма: школу иконописа, креативну радионицу и школу калиграфије. То је било подстицајно и за оснивање школе „Царица Небеска” 2012. године при Црквеној општини у Брчком, која је изградила и велелепни Културно-административни центар „Патријарх српски Павле”. У овој школи иконопису се учило око стотину полазника. Школа иконописа у Источном Новом Сарајеву основана је 2009. године, такође уз подршку из Бијељине, а 2016. прикључена је „Православном центру за младе Свети Петар Сарајевски”, где се одвијају и програми школе анимираног филма и црквеног појања. Иконописачки програми одвијају се кроз четири групе, обима од 11–25 полазника. Едукативне процесе карактерише

перманентност, тако да је полазницима омогућено креативно напредовање у дужем временском интервалу и то на адекватном степену развоја. Примарни програми засновани су на вежбама цртања и сликања, с циљем савладавања приступа који је описао Дионисије из Фурне [5], утврђеног на поступцима Мануила Панселина и других палеолошких живописаца. Из те перспективе доспева се и до изучавања појединачних историјских стилова с циљем развијања визуелне културе и аналитичког мишљења. Дугорочност процеса омогућава препознавање сензибилитета на едукативном и интроспективном нивоу, као и усклађивање техничко-технолошких знања и искустава са особеностима индивидуалне експресије. На основу редовне излагачке делатности развија се критичко мишљење и остварује могућност верификације, што се, до сада, показало као подстицајни чинилац. Упркос индивидуалном приступу, рад у групи показао се стимулативним у правцу развијања колективне културолошке и литургијске свести. Такође, ова област је реалан основ развоја 130 личности кроз превазилажење антагонизма традиције и савремености.

Готово у свакој генерацији поједини полазници опредељују се да наставе са уметничким развојем на нивоу високошколског образовања у области црквене или уметности у ширем смислу. Већ је постала и извесна традиција да су се након студија укључивали као сарадници у настави, чак и самостални извођачи програмских садржаја. Као пример можемо навести пројекат Трагом баштине Митрополије дабробосанске. Премда је овај пројекат заснован на копирању икона, реч је о примеру развијања креативне и

културолошке свести као и избалансираног односа уметничких пракси и теорије која обухвата историјско полазиште и дискурзивност. Садржај пројекта био је копирање икона италокритског стила из Ризнице тзв. Старе, Светоархангелске цркве на Башчаршији. Осим што су технолошки поступци и естетика приказа у великој мери уподобљени оригиналима, њихово изучавање током извођења пројекта резултирало је реконструкцијом контекста у култном и историјском смислу, што је претпоставка једног сегмента идентитета Српске православне цркве на овим просторима. Тако је повесност реконструисана од крсташког заузимања Цариграда, преко турског освајања Крита и Пелопонеза, успостављања православних парохија у Венецији, епидемија куге на Јадрану, [2] припрема Фераро-фирентинског сабора, све до доспевања наведених традиција у херцеговачко и босанско залеђе [6]. Поједини типови икона попут Утешитељке – *Madre della consolazione* [3] управо рефлектују наведене црквено-историјске околности. Истраживањем нпр. типа иконе „Богородица Страсна” утврђено је да исти има дугу традицију на Истоку чиме су релативизовани тзв. западни утицаји [4]. Излагањем радова насталих у оквирима наведеног пројекта не само да је скренута пажња на овај сегмент баштине Митрополије дабробосанске, већ и Цркве у ширем смислу, чак је ова традиција приближавана публици којој је релативно непозната. Из тог разлога изложба је укључена у програм Другог фестивала хришћанске културе у Зајечару 2018. године.

Закључак - Будући да се посматрање феномена – неформалног црквено-уметничког образо-

вања и делатности – врши након периода од десет година, овако дугим временским интервалом омогућено је и утемељено закључивање. Реч је свакако о томе да савремени православни хришћани на територији БиХ исказују креативну прегнантност и склоност ка сопственој традицији, али и о томе да их она испуњава како општом смисаоношћу тако и оном која се тиче питања идентитета. Уз то, не треба заборављати да се извесна фрагилност процеса може уочавати у садашњости, али и претпоставити у увек неизвесној будућности. Из тог разлога још увек је неопходна индивидуална агилност као и апели на свест о значају описаних едукативних јединица – за даљи развој савремене православне културе уопште.

Горан М. Јанићијевић

Списак литературе:

1. Х-Г. Гадамер, Европско наслеђе, Београд 1999, 42-46 с.
2. Z. Demori Stanišić, „Transformacija ikona pod propovjedaonicama hvarske katedrale” у: *Prilozi povjesti umjetnosti* vol. 36, Split 1998, 259 с.
3. Г. Јанићијевић, „Икона Богородице Утешитељице на „сарајевској раскрсници” између Истока и Запада” у *Теолошки погледи* LI, Београд 2018, 141–150 с.
4. Г. Јанићијевић, „Мнемосине у Сарајеву кроз историју и симболизам икона италокритског стила” у *Orthodoxu Europi – Studija do DZIEJOW KOSCIOLA prawoslawnego u Europije Wschodniej, Rocznik – Katedry historii Europu SrodkowoWschodniej Uniwersytet W Bialymstoku* vol. 1/2018, Bialystok 2018, 44–62 с.
5. М. Медић, Стари сликарски приручници, Београд 2005, 98 с. 132
6. С. Ракић, Иконе Босне и Херцеговине XVI-XIX века, Београд 1998, 29 с.
7. С. Радојчић, Одабрани чланци и студије 1933-1978, Београд/Нови Сад, 82–83 с.

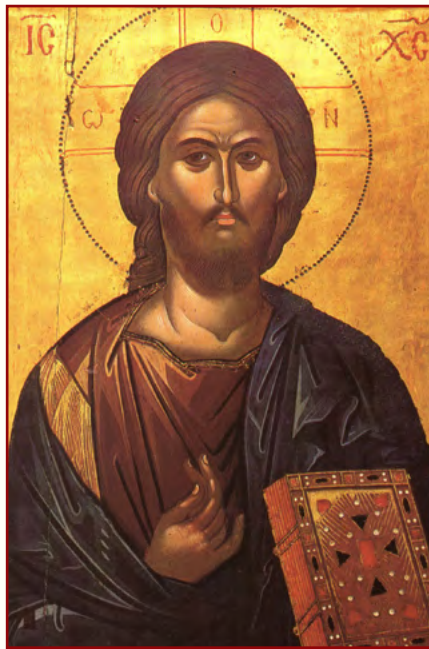
РАДОСТ ЖИВЉЕЊА У ДУХОВНОЈ ПУСПОШИ

Човјек је створен као биће заједнице, а не као јединка за себе. Да је Господ тако хтио, данас би Адам још увијек био сам са животињама, и не би Бог пустио тврд сан на њега и створио човјечицу, не би двоје постали једно, и не би од њих постали ми који јесмо, не би било оних који су били прије нас, нити оних који ће доћи после нас.

Од човјекољубивог Господа Адам је добио задатак да Му се уподоби, да се обоготвори по дарованој благодати, и створени свијет принесе на жртву, да се кроз живот спасава и да оправда смисао који му је дат. Требало је да повеже земљу и Небо, да буде спона између Творца и свега створеног. Као таквог Бог је човјека створио као слободно и радосно биће, које би имало неслућене могућности духовног уздизања и усавршавања, а то би био једини пут ка Богу, да кроз радост дође до сусрета човјека и Небеског Родитеља, да оствари однос љубави у коме би боравио непрестано.

Човјек је током историје пролазио кроз разне животне фазе и разна искушења. Данашње вријеме коме смо свјedoци, најалост указује да је човјек заборавио да се радује. Заборавио је да се радује ситним тренуцима и моментима, јер у суштини једино то и има. Постао је конзумент великих прохтјева и жеља које му нуди овај и овакав свијет и који му изнова поставља недостижне границе, иза којих стоје нови прохтјеви, нова задовољства и нова душевна празнина. Не бисмо били превише депресивни, ирационални и негативно субјек-

тивни, када би ово вријеме у коме живимо могли окарактерисати као једну пустињу у којој влада духовна пустош. Данас видимо на дјелу егоцентричност, умјесто задате и једине спасоносне богоцентричности или христоцентричности.

Овакво стање ствари од почетка је зависило, као што и данас зависи, од човјека, као фактора који својим односом утиче на цјелокупну видљиву твар, и који конкретно данас усмјерава кретање творевине према себи умјесто према Богу.

Св. Јован Златоусти овако говори о духовној, која је у ствари и наша животна свакодневна радост: „И ја желим да се радујеш, али истинском радошћу која никада не вене. А која је то истинска радост која вјечно цвјета? Призови Христа, предај Му све своје, односно Његово. То значи непрестану и вјечиту савршену наладу“.

Шта су то ситнице и микро ствари које човјек, од силних чулних понуда, више не види и не доживљава? Прва и највред-

нија „ситница“ је сам живот, затим сваки дах и удисај који улази у наша плућа, који данашњем човјеку изгледа као нешто сасвим уобичајено и подразумијевано, а не као чудо које му је омогућило да буде боголик. Јер управо дух Божји који му је удахнут, који непрестано удахњује, даје му прилику да остварује себе у правцу који сам касније бира. Радост је сваки поглед, свака ријеч, сваки осмјех дјетета и вољене особе, радост је и цвркул птица, мирис прољећног цвијећа, свјетлост сунчаног дана, залазак сунца, сваки поглед у звјездано небо и пространи свемир који очаравала и оставља без даха. Радост је у благој ријечи упућеној ближњима, радост је добро и милосрдно дјело, у свему је радост ако човјек жели да направи такав избор. Али потпуна радост увијек мора бити зачињена Божијом благодаћу и добром намјером. Та радост даје се у Цркви Божијој, у тајнама у којима човјек прима дарове са висине, та радост је спознаја да је бити са Христом оствариво кроз свету Литургију и евхаристијско сабрање.

Радост је и наша богомдана слобода, радост је могућност

опраштања ближњима, радост је у исповиједању гријехова својих, радост је сваки тренутак који нам је доступан, који нам је уједно

могућност да остварујемо наше спасење. Св. Јован Златоусти овако говори о духовној, која је у ствари и наша животна свакодневна радост: „И ја желим да се радујеш, али истинском радосћу која никада не вене. А која је то истинска радост која вјечно цвјета? Призови Христа, предај Му све своје, односно Његово. То значи непрестану и вјечиту савршену насладу“. Пуноћа живота је заиста доступна, али спознаја о томе данашњем човјеку није увијек видљива и блиска. Постоје само два могућа пута: живот у Христу, или живот ван Христа.

Насупрот радости је страх. Живимо данас са страхом у себи. Живимо спутани разним предрасудама, страховима, несигурностима, двоумљењима, а понајвише страхом да изгубимо овоземаљска блага и достигнућа. Лијек за страх је саображавање вољи Божијој и заповијестима Његовим. Као што пјева псалмопијевац Давид: „Моја милост, Боже мој, је да извршим вољу Твоју, ја Твој закон држим дубоко у свом срцу... Твој закон је моје уживање... Ох, како волим Твој закон, Твоја наредба ме је учинила мудријим“.

Духовно здрава особа треба да буде примјер радости, да буде практична у свакодневним активностима, да дијели своје унутрашње благо другима, да божанску мотивацију и одређеност

Духовно здрава особа треба да буде примјер радости, да буде практична у свакодневним активностима, да дијели своје унутрашње благо другима, да божанску мотивацију и одређеност преноси окружењу у коме се налази. Духовност не искључује спољашњи живот и активности, практични спољашњи живот треба да буде испољавање и истицање божанског живота који је у нама. А унутрашња духовност се огледа у посту и молитви. То су два крила радости. Без њих нема истинске радости.

преноси окружењу у коме се налази. Духовност не искључује спољашњи живот и активности, практични спољашњи живот треба да буде испољавање и истицање божанског живота који је у нама. А унутрашња духовност се огледа у посту и молитви. То су два крила радости. Без њих нема истинске радости.

Када смо поменули Божију вољу и заповијести, морамо се дотаћи и сљедећег степеника духовног уздицања, а то је љубав. Након заповијести као мјерила по коме ће нам Господ судити и вредновати наш живот, сљедећи степен је да ли смо кроз испуњавање Божијих заповијести научили да волимо. Јер љубав коју смо забадава добили од Бога дужни смо Му је узвраћати, и поклањати је ближњима.

Љубав Божија нас једина уздиже изнад пролазног и смртног, и чини да у тренутку додирнемо вјечност и превазиђемо себе. Као таква она нас поучава и мијења, јер само ако нас неко воли какви јесмо, у стању смо да будемо бољи него што јесмо. А Бог нас

безусловно воли, воле нас наши ближњи, немамо пуно простора за изговоре, имамо доста почетне покретачке силе да идемо и корачамо храбро кроз живот, и да не посустајемо на пола пута, већ да имамо наду на вјечну радост коју предокушавамо у сасвим малим бљесцима наше свакодневнице.

Господ је сишао са неба за нас, умро за нас, васкрсао за нас и већ нас је спасио, а на нама је да се трудимо у свему, како нам поручује апостол Павле: „Научите се да се радујете чак и најмањој радости, јер Царство Божије састоји се у праведности и миру, и радости у Духу Светоме“.

Вријеме је скупо и откуцава, вријеме је да се охристовимо у Духу Светоме, да би оправдали бесплатну и безусловну даровану љубав Оца нашег Небеског. Радујмо се и ми сваког часа и трена радосћу светом и чистом, као што се и ангели радују Богу живоме и неприступном, пред престолом Његовим, у све преостале дане нашега живота.

Кристијан Ђокић, јереј

ГОСПОД ЈЕ С НАМА, КО ЋЕ ПРОПИНЕ НАС!

Дуго времена нисам имао прилику да се предам сагледавању колико би било страшно да се Бог не јави у тијелу. Колико би било лажи и лицемјерства, мржње и нетрпјеливости, братоубиства и клевете! Казаћете, а зар свега наведеног нисмо довољно видјели, на својој кожи осјетили, није ли нам таква свакодневница у изобиљу. И заиста у праву сте, моји драги саговорници, зло је данас посебно узело маха, обукло модерна одијела, стало модом и намеће се природним прогресом и растом тзв. интелекта.

Међутим, да Христос не дође у овај свијет, остали би без наде и снаге да будемо људи, да изаберемо вјечно и непролазно, били би побијеђени без борбе, били би заробљени у вавилону незнања. Христос нас ослободи и даде правац светости и свјетлости, обуче нас у силу са висине и припреми нам мјесто, даде смисао сваком крстоносцу објављујући се Богом васкрслим и вјечним. Сваки посматрач може да схвати да без Бога овај свијет не би имао шансе, просто онтологија зла не трпи другог и другачијег од покварене природе своје. Већ овдје и сад, а посебице унутар себе, знамо да су рај и пакао стварност јаснија од слике која нам се преноси органоном тјелесног вида.

Да Христос не дође, да ли би могао Растко постати Сава - младић чија појава одушевљава све љепотом душе, као пројавом слободног човјека од сујете власти и материјалног, потпуно преданог Богу и испуњеног необичним и

надвременским? Да Христос не дође, да ли би се мирила браћа Савина над моштима цара - сиромаша, добровољно убогог црнорисца светитеља? Да Христос не дође, да ли би сијало сунце на Косову до дана данашњега, да ли би смио народ српски зајакати вранца и мачем кренути у строју пред најмоћније војске и државе свијета? Да Христос не дође, да ли би студен острошке пештере могла бити загријана пламеном љубављу и светим животом Св. Василија Херцеговачког и Острошког?

Да Христос не дође, да ли би било Петровића ловћенских, Црнојевића, Васојевића, Велимировића, Цвијића, Пашића, Мишића, Бојевића, Путника, Савића, Синђелића, Млађеновића, Младића, Јовановића, Јоловића, Караџића, Достанића, Ступара, Јевића, Бабића, Боровчанина, Остојића, Мирковића, Сарића? Да Христос не дође да ли би било нас у Црној Гори на сваком мје-

ме душа боли кад и ми који смо ту на извору Истине, некада, бивамо далеко од слободе и радости којом нас Христос Својим доласком ослободи. Чег се бојиш, човјече, Истине или неистине, врлине или гријеха, Живота или смрти, вјере или невјере, правде или неправде... Ослободи се, човјече, Оним јединим апсолутно слободним, јер Он побијеђи свијет, изађи из себе и види брата и пријатеља свог, узми мир у срце своје и возгласи свепобједно - Христос васкрсе!

П.С. Посвећено браћи у Црној Гори као препознавање, начин наше борбе у љубави и одговор на искушења и упорност духовног непријатеља да нас одведе од суштине живота у Христу, као искуству једнодушности у љубави и слози свих са свима у светињама Божијим и на сваком мјесту у одбрани истих, да би се показала снага загледаности у Христа, која је изнад свих ис-

Да Христос не дође, да ли би било Петровића ловћенских, Црнојевића, Васојевића, Велимировића, Цвијића, Пашића, Мишића, Бојевића, Путника, Савића, Синђелића, Млађеновића, Младића, Јовановића, Јоловића, Караџића, Достанића, Ступара, Јевића, Бабића, Боровчанина, Остојића, Мирковића, Сарића? Да Христос не дође да ли би било нас у Црној Гори на сваком мјесту свједочења своје вјере у одбрани од невјере?

сту свједочења своје вјере у одбрани од невјере?

Христос дође и ад се устрази, непријатељ се лажно соколи кроз нашу неслободу гријеха када заборављамо Бога и брата. Заборављамо да нисам битан ја ако живим без Смисла Божјег очовјечења и мога обожења. Зато

кушења времена и која се више но икад пројављује, сматрајући да нас празници Цркве посебно томе данас уче и храбре у Црној Гори и свим православним мјестима пребивања!

**Митар Млађеновић,
протонамјесник**

СТАРАЦ КЛЕОПА КАКО ЋАВО ОБМАЊУЈЕ ЧОВЕКА (ИЗ КЊИГЕ „ПУТ НЕБА“)

У наставку ћемо говорити о савету ђавола, како ђаволи уче људе да одлажу покајање.

Беше неки монах пустињак, велики подвижник у пустињи у пределу Александрије, именом Иларион, велики исихаста. Имао је скоро сто година.

Молио се Богу неколико година: „Покажи ми, Господе, које је лукавство ђавола којим они задобијају највећи број душа за царство пакла! Која им је мајсторија и метод да одврате људе од доброга пута, да би их учинили робовима греха и одвели у пакао? Како они задобијају више душа за пакао него ли анђели чувари за Царство Небеско?“ Молио се отац годину дана, две, три и није му Бог одговорио.

Једне ноћи, када је био на молитви, а беше дубоко у ноћ, напољу беше месечина као дан, чује неки глас: – Аво Иларионе!

– Молим, Господе?

– Узми свети крст у руку, узми свој штап, осени се знаком светог крста, изиђи из келије и иди до оближњег пропланка, и када будеш стигао на пропланак, стани тамо поред којег дрвета. Али се не бој онога што ћеш видети! Стој тамо и гледај на средину пропланка, док не будем дошао.

Када је он чуо да га је учио да се наоружа знаком светог крста, познао је да је позив од Бога. Отишао је старац, казујући молитве у уму, и стигао је на пропланак. Беше велика тишина; не дуваше ветар те ноћи. Видео се само месец и звезде. Отишао је стари

Старац Клеопа

монах поред неког дрвета и стајаше пазећи.

Одједном, виде да се напред пропланка појављује престо, царски трон. Као да беше од муња, као пламен огњени. Најпре се појавио престо, и зачуди се. Затим виде да долази сатана и седа на престо. Рамена му беху као наковањ. Кожа му беше као мастило, са длаком као што је медвеђа, са снажним канцама. Имао је круну сачињену сву од змија и држао је у руци штап у виду аждаје.

Када га је видео, осенио се знаком светог крста. Сатана је сео на онај престо и трипут пљеснуо дланом о длан. Када је пљеснуо, испунио се ваздух ђаволским четама. Пукови ђавола, хиљаде и милиони. Једни, који су изгледали да су од највећих, велможе пакла, стајашу близу њега. Други – над шумом и други – по ваздуху; колико поглед обухвати – само ђаволске чете.

Када је монах видео тамо толико ликова пакла и толико ђавола, сетио се речи из келије, која му беше речена: „Не бој се“, наоружао се знаком светог крста и стајао пажљиво.

Тада, након што су се сабрали као песак морски, на свим странама су се виделе само чете ђавола, устао је сатана на ноге и рекао: – Сакупио сам вас ове ноћи, у поноћ, овде, јер хоћу с вама да обавим испит. Треба да положите тежак испит. Знате ли ви због чега сам вас позвао?

И рече један: – Господару, не знамо!

– Ево због чега сам вас позвао овамо. Да изађе на рапорт сваки од вас који зна најбољу мајсторију да обмањује људе и да их доводи у моје царство. И да ми покаже како он обмањује свет и како заглупљује човека и обмане га, те га доведе у вечну муку и у наше царство. Који је метод, која је ваша мајсторија, јер у целом свету то вам је посао: да обмањујете људске душе. Да вас видим колико сте искусни у обмањивању људских душа! Који ми буде погодио мисао, ако ми буде казао савет како обмањује свет онако како ја мислим, ево даћу му да управља паклом три минута, поставићу га за цара уместо мене на три минута, и учинићу га великим генералом над осталима.

Тада је изашао један из мноштва и рекао: – Жив био, твоја мрачности! Дошао сам да поднесем рапорт како ја обмањујем људе!

– Но да видимо!

– Ја – вели он – кажем човеку овако: „Море човече, иди ти и у цркву, и пости, и моли се, и чини чак и милостињу, и друга добра дела. Море, али ни са ђаволом немој кварити односе! Иди и у ресторан, иди и у крчму, на игранке, на проводе, на игре на срећу, да би се и с овим светом провеселио!“.

Тим методом сам обмануо врло многе. Убацујем им помисао, јер другу силу немам! Друга нам се сила није дала из пакла. Рајски анђели имају од Бога силу само да убацују човеку мисао да чини добро. Ми имамо силу само да убацујемо човеку помисао да чини зло. Али да га присилимо не можемо, јер човек има самовласност коју му је Бог дао. Не можемо да га принудимо да згреши; само ако је глуп и слуша мисао коју му убацујемо.

И тако сам обмануо врло многе. Када изађу из цркве, неки се зауставе у крчми. Тамо се сваки сретне с родбином, с пријатељима. Узме по ракију, попије по чашу; понеки узме и цигару, дође и који свирач да му свира. Из тог разлога човек се спотакао, није му више ништа користило што је ујутру био у цркви, јер се увече вратио из наше службе. И тако поступа са сваким.

И упитао је сатана: – Јеси ли многе обмануо?

– Жив био, твоја мрачности, многе!

– Обмануо си глупље од себе, али ниси учинио ништа нарочито.

– Због чега, твоја мрачности?

– Ти кажеш човеку да иде и у цркву, да иде и у крчму, да иде и на забаве, да иде и на света места, да и чита, да се и моли, затим да иде на недозвољене проводе, али Христос му каже у Јеванђељу: Нико не може два господара служити! (уп. са Мт 6, 24), то јест и мени и Њему. Ти си га подстакао,

можда човек није био душевно припремљен и одлази неколико пута, али након извесног времена долази анђео и убацује му мисао: „Море човече, не можеш ходити двома стазама; или с ђаволом или с Богом“. И човек, будући укорен страхом Божијим, то напушта. „Море, држим се једне, јер нема спасења у ходу по двома стазама?“ – Јеси ли пострадао тако? – Пострадао сам и тако!

– Видиш! Рекао сам ти ја да си обмануо глупље од себе. Дакле, знај да ниси одговорио добро.

И позвао је једног командант, од оних великих, једног капетана, и рекао му:

– Узми га на леђа, однеси га у збор и удари му десет батина по леђима и пошљи га на дно пакла, јер је глуп!

Избио га је, уместо да му захвали! Није му се допао његов савет. Тражио је други бољи.

Изађе други на рапорт.

– Жив био, твоја мрачности! Ако те ја не задовољим, други те неће задовољити.

– Да те видим, јуначе! Како се зовеш?

– Хроми Даба се зovem.

– Како ти обмањујеш људе?

– Ево како, величанство. Ја кажем човеку овако: Море човече, нема Бога, нема ђавола, нема анђела, нема пакла, нема раја, нема вечне муке, нема вечне славе, све је овде, на овом свету! Ако имаш шта да једеш и шта да пијеш и имаш жена и новца много, ако имаш поштовање од људи, кућу и многа богатства, овде је рај. И ако немаш, овде је пакао. Дакле, толико је, колико је човек на овом свету.

– И јеси ли обмануо многе?

– Многе сам обмануо!

– И ти си обмануо глупље од себе. Знам да си обмануо, али глупе, јер оне који познају Свето писмо не можеш обманути.

Јер Свето писмо каже човеку да има Бога, да има ђавола, да има анђела, има пакла, има раја, има вечне муке, има вечне славе, има казне за грех, има на небу награде за добро дело. Свето писмо је пуно таквих учења, и који га читају не верују теби. Чак и више од тога. Бог, када је саздао човека, ставио му је у душу и у тело осећање Бога. Ма колико био когод паганин, осећа да постоји невидљива сила у његовој души, а то је савест. Савест га гризе када чини зло и радује када чини добро. И глас савести не може бити одраз материје, нешто материјално, јер је невидљиве природе. Савест је глас Бога у човеку, и чим је згрешио, гризе га: „Зашто си тако учинио?“ Може нико да га не кори. Може да га не види нико када чини грех. Кад год згреши, тај закон, који је Бог усадио Адаму прво, назван и законом природе или савести, одмах га гризе. Понекад га гризе тако јако, ако је грех велик, да га доводи близу очаја. Испуњава се онда реч која каже у псалмима: Карањима због безакоња покарао си човека, и истањио си као паучину душу његову (Пс 38, 14-15). То јест истањати се нада као паучина и, од многе гриже савести, скоро да изгуби наду.

Ако се савест упрља са много грехова, понекада тако јако гризе човека, да му та грижа (то прекореванье, прим.изд.) савести постаје мука над мукама. Због савести не може ни да једе добро, не може више ни да спава, ни мира више нема, ни молити се не може. Савест гризе, гризе као црв у дрвету. „Зашто си учинио и зашто си разгневио Бога таквим гресима?“

Дакле, узалуд му ти казујеш да нема Бога, јер му савест казује, и – после савести – казује му и Свето писмо. Ти велиш да учиш

човека да нема Бога, да нема ђавола, да нема анђела, да нама пакла, на нема раја, али му савест казује да има, и Свето писмо је пуно сведочења по којима се доказује да постоји Бог, да има анђела, има вечне муке, има вечне славе. Дакле, и ти си – рекао је сатана ономе с рапортом, који се хвалишаше да овим саветом обмањује много света – глуп и не доносиш велики допринос царству пакла; не доносиш велику корист!

Тако је пострадао и тај ђаво који је дошао с другим рапортом пред сатану, као што је пострадао и први, који се хвалио да је учинио нешто нарочито. То јест, уместо да га похвали, да га учини великим над многим ђаволским четама, избио га је и под срамотом послао на дно пакла, што је глуп и не уме да обмањује људе.

Обмањивао је, али је обмануо сувише мало и сувише је мало душа одвео у пакао! Пострадао је и овај ђаво као и први који је учио човека да иде и у цркву и у крчму и да чини и Божије и сатанино. Дакле, и тај се зло провео.

И сада од ђаволских чета које су биле присутне позвао је другог на рапорт. И беше ћутање међу ђаволским пуковима, јер беху милиони демона око шуме и онога пропланка, и не излазаше ниједан, јер се бојаху да ће пострадали као што су пострадали остали, да ће их, уместо хвале, избити и послати на дно пакла.

Сатана је седео на престолу и чекао да изађе још који на рапорт, говорећи:

– Ако ми трећи који изађе погоди мисао, то јест изложи ми план за задобијање душа за царство пакла, бољи него оне двојице који су ми пре поднели рапорт, онда ћу ја тога учинити генералом над многим ђаволским војскама и поставићу га да седи на мом царском престолу три минута.

Након што је сатана тако рекао, из оних небројених ђаволских пукова није нико више хтео да изађе, зато што се бојаху да не пострадају као што су пострадала друга двојица, која су пре поднела рапорт и њему се није допало.

Ипак, после неког времена изађе један грбави, са четири реда рогова, једна му нога пачија, једна беше коњска. Имао је знаке пакла на свом челу, реп беше дугачак, од не знам колико метара позади. И када је изашао, отишао је пред сатану, како он сеђаше на престолу тамо насред пропланка, и рекао му: – Жив био, твоја мрачности!

Сатана га пита: – Како се зовеш?

– Куси се зovem!

– Ехе, видим те старог и грбавог. Чини ми се да ти знаш разне мајсторије да обмањујеш душе, да их доводиш у моје царство.

Куси је рекао: – Ни твоја мрачност не зна шта знам ја!

– Да те видим! Чини ми се да си велик мајстор да задобијаш душе.

– Ни ти не знаш шта знам ја! Имам мајсторију, јер сам оматорио у борби са људским душама толико хиљада година, и њом многе душе одводим у пакао. Као што у зиму падају пахуље снега, тако ја спуштам у пакао душе свакога дана.

– И како си успео да доведеш толико душа у моје царство?

– Ја нећу рећи као први ђаво који је изашао на рапорт. Човек зна да не може служити два господара и лако га задобије анђео за своју страну. Али нећу рећи човеку ни као онај други глупан, да нема Бога, нема ђавола, нема анђела, нама пакла, нема раја. Не! Јер Свето писмо каже да има и Бога и ђавола и анђела и пакла.

Ја толико кажем човеку: „Море човече, има Бога, има ђавола, има анђела, има вечне муке за грех и вечне славе за добро дело, али

имаш још времена! Зар си глуп? Баш од данас да започињеш добро дело?“

Ако је дете, кажем му: „Море дете, ти од сада имаш да живиш! Долази младост, треба да се ожениш, треба да се проводиш на свету! Немој да изгубиш младост тако узалудно, јер живот треба проживети!“

А ако је младић, кажем му: „Након што се будеш оженио и засновао домаћинство, после тога ћеш отпочети добро дело. Сада једи, пиј, проводи се, чини сва зла, та млад си. Опростиће ти Бог, јер он познаје човекову немоћ. Покајање остави за сутра, остави за прекосутра, остави за догодине, за касније.“

Учим човека да одлаже покајање од данас за сутра, од сутра за прекосутра! „Какву милостињу хоћеш сада да чиниш? Не жури! Покајаћеш се пред смрт! Сада хоћеш да постиш, да истрошиш здравље тела? Нека у старости, јер пост је за старе! Хоћеш да се молиш? Да изгубиш толико сати молећи се Богу? Па сада имаш посла. Ето, имаш да гајиш децу, имаш да стичеш кућу и мироз кћеркама, имаш да жениш и удајеш. Имаш толико!“

И забуним га са животним бригама и стално му казујем: „Остави за други пут“. Када дође анђео и каже му: „Море човече, дај подушје за мртве!“, ја му кажем: „Зар си глуп? Сада имаш да одеваш децу, имаш да правиш свадбу, имаш да чиниш то и то!“ Анђео долази и каже му: „Море човече, хајде отпочни постити постове, током године, средом и петком!“ Ја му кажем: „Немој постити, јер ћеш изгубити здравље! Ти треба да радиш, да скупиш имања, имаш да гајиш децу!“

Или долази анђео и каже му: „Море човече, исповедај се и остави грех, остави разврат,

остави пијанство, остави дуван, остави псовке!“ „Ех, зар још од сада? Касније, пред смрт, исповедићу се свештенику, разрешиће ме и готово. Па књига каже да те затекне добра кончина, а дотле се можеш проводити овако!“

С тим ме сви слушају – каже ђаво – и стално одлажу добро дело од данас до сутра.

Свето писмо каже друкчије. Дух Свети буди људе, говорећи: Данас, ако глас Његов чујете, немојте да буду тврдокорна срца ваша (Јев 3, 7-8). И као што сам казао, глас Божији у човеку је савест, која га гризе због греха и каже му: „Човече, напусти грех! Остави се крађе, остави се блудничења, остави се псовања, остави се пијанства, остави се пушења, остави се злих ствари, зависти, злобе, свађе“. Бог му заповеда данас, а ми му кажемо: „Не данас, него сутра, прекосутра, у старости!“

И казујемо му овако: „Дај мени данашњи дан и ти узми сутрашњи!“ И тако је – вели – грех у човеку, као кад би узео велик ексер и брадвом почео да га укиваш у суво храстово дрво. Ако га удариш чекићем једанпут, двапут, трипут, лако можеш извадити ексер. Ако га укујеш до половине, теже је, а ако га сасвим укујеш, треба да расцепиш дрво!

Такав је и грех! Укива се у природу навиком. И ако човек не остави данас грех, када је свеж, што више стари, тим га се теже може одвићи.

Јеси ли видео у бакру зелену рђу? Да си бакар чистио свакодневно, сјајио би као сунце! Али ако је остављен годинама, ухватио је зелену рђу, не можеш га више ничим на свету опрати, само ако га истопиш. Таква је душа када остари у греху. Ако није данас оставила грех, нека не мисли да ће га сутра или пре-

косутра оставити лакше. Јер по мери протицања времена, грех стари, укива се у природу, и уобичајавање постаје друга природа; навика постаје друга природа, и човек чини грех хтео-не хтео, и с великом се муком човек ослобађа греха, након што је овај остарео у њему!

Навика, по канонским законима Цркве, јесте десети степен греха, јер даље следи очај, претпоследњи степен. И када сам видео човека да се навикао на грех годину дана, две, десет, не знам колико, мој је заувек! И тако ја успевам да их обманем, јер хиљаде и милиони људи одлажу покајање од данас до сутра, и сви постају робови греху; јер који грех није остављен данас, сутра-прекосутра све више хвата корене и све је тежи. А када човек хоће да остави грех, грех се диже на њега с великом силом: „Зар си глуп, море? Са мношћом си живео! Како да се манеш мене? Шта још преостаје? Да живиш како те ја учим и како си навикао на мене!“

Тако сам, као што сам ти пређе казао, научио и обмануо толико душа, да оне падају у пакла као што падају пахуље када веје, с једним јединим саветом: „Добри људи, има још времена за добро дело; не будите глупи да га отпочнете баш од данас или баш од овога часа!“

Дакле, кажем вам, ваша мрачности, то је мој савет и моја мајсторија, и имам у паклу чету од хиљаде и стотине хиљада мојих ученика, које сам тако научио, и шаљем их по целој земљи да шапћу човеку на ухо: „Човече, за добро дело има још времена. Сутра, прекосутра, за годину дана, за две, у старости“. И успео сам и успевам. Иди и види у паклу колике сам гурнуо и гурам овим саветом!

Тада је сатана рекао: – Браво!

Најбољи савет – да учиш човека да одлаже покајање од данас до сутра: „Баш данас хоћеш да се исповедиш? Баш данас хоћеш да се причестиш? Баш данас хоћеш да твориш милостињу? Зар не видиш да немаш времена? Остави за сутра!“

Сада пошто си ми погодио мисао, даћу ти своју круну и штап да три минута владаш паклом, и сви да научите од њега то лукавство, да бисте довели што више душа у моје царство, да би се са нама мучиле у векове векова.

***

Након што је видео и чуо све то, монах је видео сатану да је пљеснуо трипут дланом о длан и као варница се угасио у ваздуху, и није више видео ништа и није се више чуло ништа. И он је остао зачуђен оним што беше чуо, како сатана обучава своје ученике и безбројне ђаволе из пакла, да уче људе да одлажу покајање.

Тада је дошао анђео Господњи и рекао му: – Аво Иларионе!

– Молим, Господе?

– Три године се молиш Богу да ти покаже како ђаволи обмањују људе и како их одводе у царство пакла! Ето видео си својим очима и чуо својим ушима како!

Иди у своју келију, узми свеску, дохвати перо и напиши све што си видео, све што си чуо својим ушима, да остане за нараштаје који ће доћи, за последње, ова сатанина мајсторија. Јер цео свет треба да зна, да најбољи савет ђавола да би задобили душе за царство пакла, јесте да уче човека да одлаже добро дело од данас до сутра, од сутра до прекосутра, од младости до старости, до смртне постеље, и тако да их све одведу у пакла!

Амин.

ДРЖИ УМ СВОЈ У АДУ И НЕ ОЧАЈАВАЈ

- НОВА ЗАПОВИЈЕСТ БОЖИЈА ХРИШЋАНИМА НАШЕГ ДОБА

Као што је некада Бог дао Мојсију на Синају десет заповијести као путоказ како изаћи из тјескобне ситуације и наћи пут ка Богу тако је и нама, у наше вријеме, преко Светог старца Силуана Бог дао нову заповијест: „Држи ум свој у аду и не очајавај“.

Једном приликом док се старац усрдно молио у својој келији, келију је испунило мноштво демона који су га ометали по обичају као што су то чинили већ годинама. Старац је завапио Господу затраживши помоћ и зачуо је Божији глас: „Тако од демонских искушења страдају горди“. На питање шта да ради, старац је добио заповијест: „Држи ум свој у аду и не очајавај“. Од тог момента Свети Силуан је кренуо да испуњава ову заповијест и демонска искушења су престала, а благодат га више није напуштала. Старац Силуан је ову заповијест предао својој духовној дјечи, на првом мјесту Светом Софронију Сахарову, а преко њих, промислом Божијим, она се раширила по цијелом православном свијету. Зато се она данас и зове нова Божија заповијест.

Како разумјети ову заповијест, шта значи држати ум свој у аду и не очајавати? Већ само размишљање о овом питању, како то каже Епископ Давид Перовић, привлачи божанску благодат. А по ријечима старца Софронија она је „натприродна молитва“.

Све што је од Бога објављено, било да је записано у Светом

писму, литургијским химнама, код светих отаца, има своју дубину, тј. свој распон од површине (почетне тачке) па до најдубље тачке. Разлог оваквог божанског дјелања јесте да се свако може из божанских ријечи духовно напојити сразмјерно свом духовном сасуду. Тако у истој реченици божанске објаве једнаку утјеху примају и почетник и искусни подвижник, један хватајући са површине а други из дубине. Овако посматрано површински приступ нечему није сам по себи лош све док је у сагласју са дубинским. Све ово написано се односи и на заповијест „Држи ум свој у аду и не очајавај“. Свако од нас сразмјерно духовној љевостици у њој проналази средство спасења.

Када говоримо о њеном дубинском смислу морамо одмах рећи да га је тешко, скоро немогуће изрећи. Разлог томе је што нам је за тако нешто потребно духовно искуство које је старац Силуан имао, а тако нешто имају само ријетки. Колико је то могуће ријечима исказати (у потпуности је то могуће само искуствено), дубински смисао ове заповијести је изнио Свети старац Софроније Сахаров. Видимо да је по њему испуњавање ове заповијести предворје побједи над страстима. Изазивање у себи реалног стања пакла и у исто вријеме имање апсолутне наде у Бога има за посљедицу сагоријевање сваке страсти у човјеку. Међутим, само ријетки међу светима могу да поднесу ову борбу, а чак и многи подвижници одустају

од вршења ове заповијести, па дајући у очајање.

Пошто нам је немогуће говорити о дубинама ове заповијести, у даљем тексту ћемо се усредсредити на то како она може да буде примјенљива у животу обичног хришћанина.

Прво, видимо да се ова заповијест састоји из два дијела: првог - да се држи ум свој у аду, тј. да се не бјежи од ада (мука) и, другог - да се у том добровољно прихваћеном стању (повјерењем у Бога) не очајава.

Свако од нас се налази у неком свом личном аду, својој личној муци. Живот у заједници некада је сам по себи мука. Муке у браку, породици, дјеце са родитељима, родитеља са дјецом, свакога са сваким, у нашем времену су се умножиле с обзиром да се индивидуализам (независност од другог) препоручује као најпожељнија друштвена норма. Свеопшта је жеља за бјежањем од нечега негдје, које у крајњој линији јесте бјежање од другог а покушај бјежања од себе самога. Тако не чуди што је мисао чувеног егзистенцијалисте нашег доба, Жан Пол Сартра „пакао то су други“ слика нашег времена.

Насупрот Сартру, преко старца Силуана Бог даје избављујућу заповијест „држи ум свој у аду“, тј. осуди себе на свој живот, на своје окружење, на ближњег који те окружује, не излази из тога, али „не очајавај“, надај се у Бога, смируј се и, ако самога себе осудиш тако, неће ти се судити.

Остоја Дикић, вјероучитељ

АРХИМАНДРИТ СОФРОНИЈЕ О ЗНАЧЕЊУ ЧУДА

The Old Rectory, 29. јануара 1962. године

У потпуности те разумем када пишеш о А. Одговорио сам му и на телеграм из Каира о кончини [његове жене] М. и такође на његова писма... Теби могу ОТВОРЕНО и сасвим јасно испричати. У последње време писао сам му са мање воље, зато што сам и од њега и од М. очекивао - више.

Па ти знаш да је она од стране лекара била осуђена на смрт. У Лондону, у болници за оболеле од рака, већ су били одустали од њеног лечења зрачењем, зато што се већ све чинило потпуно безнадежним. Шавови су пуцали, унутрашњи органи - раком изједени... и много шта друго.

Молио ме је да се са њим молим за њено излечење. Молио је од Бога чудо. Са радошћу у духу, али са великом тугом у свом срцу, почео сам да се молим и за њу и за њега. Једног фебруарског дана пре две године, отпутовао сам да бих је причестио. Поред њене постеље провео сам више од два сата. Молили смо се, разговарали, расправљали; причестио сам је... Вративши се кући, други дан сам добио писмо од А. да су лекари прегледали М. и одлучили да наставе лечење зрачењем. Њено стање се

и духовно и физички приметно побољшало. Тада сам писао А. да се догодио први „преокрет” и нека се нада да је оздрављење могуће, али нека памти да ће у том случају бити потребно да и он и она коренито измене живот, јер се чудо не догађа ради тога да би они остали онакви какви су били пре чуда.

Архимандрит Софроније

Након неког времена, отприлике после две седмице, поново сам био у Лондону да бих је по други пут причестио. Поново смо се усрдно молили и друго.

И ето, она која је потпуно већ

била „руина” пре неколико дана, устаје из постеље, аутобусом иде до аеродрома, одатле авионом у Швајцарску, где си их и срео. Живе на планинама, иду у шетњу, она све једе, весела је и чак пуна животног оптимизма. Потом, након неког времена, путују у Париз, тамо свуда излазе - по музејима, позориштима и тако даље... Путовали су и у Лондон да би се лекарима показали. Лекари нису налазили трагова „метастазе” или повратка болести. Путују у Грчку, у Египат... али нема ништа осим трагања за „старом срећом”, осим жеље да се „живи”, као што је то било претходних година, пре болести.

А. јој није рекао да је код ње био рак, да је излечена чудом. Он је код ње подупирао убеђење да су претходни лекари погрешили, да код ње није било ништа „страшно”... И као резултат - чудо се догодило а без икакве корените измене у њиховом духовном животу. Не знам да ли је сачувала статуицу Буде коју сам видео код ње у болници и коју ми је са нескривеним задовољством показала као нешто „чудесно”. Тог тренутка нисам хтео ничим да је растужим па сам само рекао да ја љубим само ХРИСТА, и нисам хтео да гледам у Буду. Ни она ни А. нису ме схватили.

Не желим да улазим у анализу живота А. и М. Но увек сам А. сматрао веома обдареним за духовни живот и увек ми је било веома болно што није схватио призив Божији. Он је давао предност некаквом „универализму” који у наше време налази погодно тло у многим умовима. М. је била под његовим утицајем и, наравно, ја сам пре свега од њега очекивао да схвати да УНИВЕРЗАЛНОСТ ХРИСТА јесте јединствена и непатворена универзалност и да тражити нешто универзалније, ма шта то било и ма где то било, могу само они којима није било дато да живе благодаћу крштења... За мене је било природно погоршање здравља М. које се поново појавило. Такође ми је било невероватно тешко да поново молим Бога, јер моја прва нада била је изневерена - они се нису преобразили, нису се препородили. ЈЕР МОЛИТВА ЗА БОЛЕСНИКЕ, ЗА ЊИХОВО ОЗДРАВЉЕЊЕ СИЛОМ БОЖИЈОМ, ЧУДОМ, МОГУЋА ЈЕ САМО УЗ „ОБЕЋАЊЕ” ДА ЋЕ СЕ ПОКАЈАТИ, ТО ЈЕСТ ДА ЋЕ У КОРЕНУ ИЗМЕНИТИ ЦЕО ЖИВОТ, КАКО БИ СЛАВА БОЖИЈА У ЊИМА НАШЛА СВОЈЕ МЕСТО, КАКО БИ СЕ ЧИТАВ ЊИХОВ ПРЕДСТОЈЕЋИ ЖИВОТ ВИШЕ ОДВИЈАО УПРАВО НА ПЛАНУ СЛАВЕ БОЖИЈЕ.

Слично теби, и ја сам писао А. да, ма како да је тешка његова туга, ту чињеницу да му је дато да надживи М. треба да прихвати као поновни призив на нови подвиг, но овога пута највећи и узвишен. Из његовог одговора не видим да су моје речи наишле на одјек у његовој души. Цело његово писмо је плач „душевни”, да не кажем „телесни”. И ја бих такође, као и ти, желео да га видим „да се усправио”, истин-

ски поучен искуством... а уместо тога он говори о самоубиству, то јест о намери да убрза свој одлазак из овога света и да га у томе спречавају само речи М: „Ти то никада нећеш учинити”.

Наравно, још ћу му писати, али у души мојој нема више тог надахнућа које је доскора постојало; нема наде да жели да устане. Он скоро на женски начин „ствара култ” од своје патње. Рећи му то оштро, непосредно, одлучно - зар би било корисно? Нисам у то убеђен. Делимично и због тога ћутим...

Још ћеш много пута морати да преживљаваш тугу због тога што не теже сви људи подједнако снажно према Богу; да често страдаш због тога што они неретко одбијају да крену у сусрет Богу Који их тражи са свом „нежношћу”, са потпуно изузетним, божанским смирењем, без икаквог, чак и најмањег, насиља над њима. Проходећи кроз моје духовничко служење, почео сам мало јасније да увиђам колико је „обазрив” Господ, колико је Он благородан (опрости за овај израз). Он се према нама понаша као са Њему равнима...

И непријатељи човеку постаће домаћи његови - ја овако схватам: сваки човек који нас на овај или онај начин спречава да идемо ка Богу, наш је непријатељ, у тој мери у којој нас спречава. И несумњиво, најтежа околност ствара се управо са најблискијима, зато што нас они воле, зато што је њихов живот везан са нашим са хиљаду спона. Но уза све то ја верујем у Христову победу, то јест у Његову коначну победу.

*Теби одани Софроније
из књиге: Подвиг богопознања,
ман. Хиландар, 2005. год.*

Срђан Мاستило

ПЈЕСМЕ

СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ОСТРОШКИ ПОМОЗИ

Василије Острошки помози
Да се србски народ опет сложи
И да буде прави народ Божји
У Србији и у Црној Гори

Василије Острошки замоли
Да Господ Србе благослови
Црногорци да се Богу врате
Мирашеву секту да не прате

Василије Острошки помози
Србске цркве ти у Црној Гори
Да буду под нашим окриљем
И да се покаје Ђукановић Миле

Василије Острошки обиђи
Црну Гору о Мила умири
Да повуче своја безакоња
Јер су она и од врага гора.

*Недељко Горановић,
протојеромјесник*

ПЈЕСМЕ

**СВЕТИ ПЕТРЕ
ЦЕТИЊСКИ**

Свети Петре Цетињски
Србске цркве заштити
Од безбожног режима
Што нама не штима

Свети Петре Цетињски
Господа Бога моли
Да грешнике исправи
Црногорце на пут управи

Свети Петре Цетињски
Црну Гору посети
Чудо данас учини
И црногорце умири

Свети Петре помози
И србе опет сложи
Да заједно Бога моле
И једни друге воле.

*Недељко Горановић,
протонамјесник*

**КАЖИ
БОДИМА
УВЕК
ШТА
ИСТИНО
И НИХОКЕ
БЕСКОНАЧНЕ
ПРЕДИРКЕ
О ТОМЕ ШТА
ЈЕ БОГАТ
УВЕК ЊЕШ СЕ
КАЈАТИ**

*Лазар Димитријевић
2019.*
КАЖИ БОДИМА
УВЕК ШТА ИСТИНО
И НИХОКЕ
БЕСКОНАЧНЕ
ПРЕДИРКЕ О
ТОМЕ ШТА ЈЕ
БОГАТ,
УВЕК ЊЕШ
СЕ КАЈАТИ.

ВЛАДИКА Н. КСАНТИНОВИЋ

Калиграфија Лазара Димитријевића

СТЫЙ
АЛЕКСИЙ

ЧЛК
БЖИ

СВЕТИ АЛЕКСИЈЕ ЧОВЕК БОЖИЈИ

У време цара Хонорија у Риму живљаше висок царски достојанственик Јевтимијан, врло угледан и врло богат. И он и жена му Аглаида провођаху живот богоугодан. Иако беше богат, Јевтимијан је седао само једанпут дневно за трпезу, и то по смирењу сунца.

Имађаху јединца сина, овога Алексија, који кад одрасте, би принуђен да се ожени. Но он те исте ноћи остави не само жену него и дом оца свога, седе у лађу и дође у град Едесу у Месопотамији где беше чувени лик Господа Исуса, послат од самог Господа цару Авгару. Поклонивши се томе лику Алексије се обуче у одело просјака и као просјак живљаше седамнаест година у том граду, непрестано молећи се Богу у папери цркве Пресвете Богородице. Када се ту прочу као богоугодник, он се убоја од људске славе и оде одатле, седе у лађу да иде у Лаодикију, но промислом Божјим лађа би занесена и доплови чак до Рима.

Сматрајући то као прст Божји, Алексије смисли да иде у дом оца свога и да као непознат ту продужи живот свој и подвиг. Отац га не позна, но из милосрђја дозволи му да у дворишту његовом у једној изби живи. Ту Алексије проведе још седамнаест година живећи само о хлебу и води. Злостављан од слугу на разне начине он отрпе све до краја. А када му се крај приближи, он написа једну хартију, стеже у руке, леже и издахну 17. марта 411. године. Тада би открочење у цркви Светих Апостола у виду гласа који рече у присуству цара и патријарха: потражите човека Божја. Мало после откри се, да је тај човек Божји у кући Јевтимијановој.

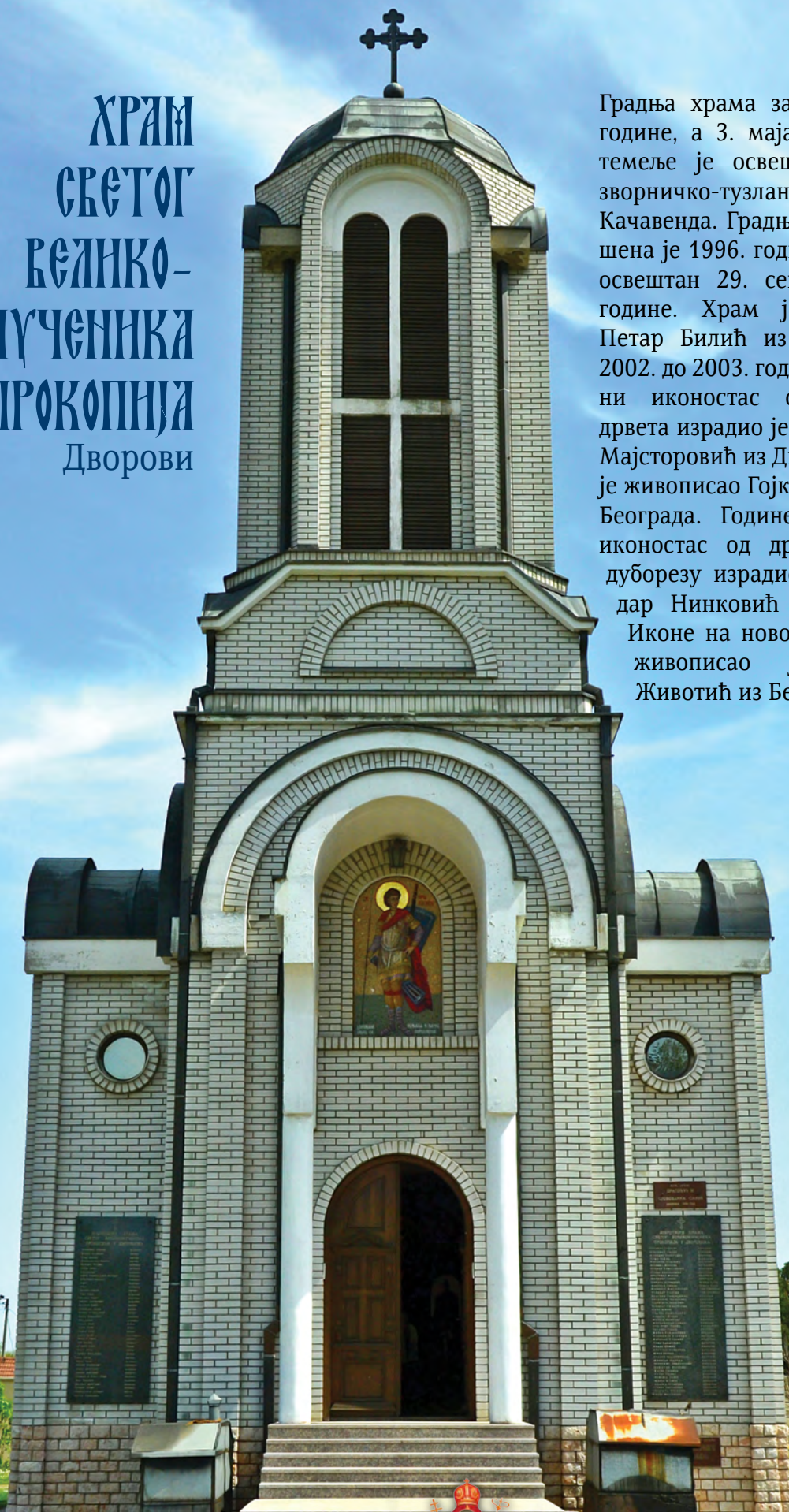
Цар с папом и целом пратњом дође у кућу Јевтимијанову, и после дужег распитивања дознаду да је онај просјак тај човек Божји. Кад уђу у његову избу, нађу га мртва, но у лицу светла као сунце. Из оне хартије родитељи његови сазнају, да је то њихов син Алексије, а невеста, која је тридесет четири године живела без њега, да је то њен муж, и обузе их све неизмерна туга и мука. Но после се утеше видећи како је Господ прославио Свога угодника. Јер, додиром до његовог тела лечаху се многи болесници, и из тела му потече миро благоухано. Тело му сахране у ковчег од мермера и смарагда. Глава му се налази у Светој лаври на Пелопонезу.

ЖИВОТВОРНИ
ИСТОЧНИК

ХРАМ
СВЕТОГ
ВЕЛИКО-
МУЧЕНИКА
ПРОКОПИЈА
Дворови

Градња храма започела 1992. године, а 3. маја исте године темеље је освештао епископ зворничко-тузлански Василије Качавенда. Градња храма завршена је 1996. године, а храм је освештан 29. септембра исте године. Храм је живописао Петар Билић из Београда од 2002. до 2003. године. Првобитни иконостас од храстовог дрвета израдио је столар Брано Мајсторовић из Дворова. Иконе је живописао Гојко Ристовић из Београда. Године 2013. нови иконостас од дрвета липе у дуборезу израдио је Александар Нинковић из Модриче. Иконе на новом иконостасу живописао је Миодраг Животић из Београда.

ЕПАРХИЈА
ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКА

ЖИВОТВОРНИ
ИСТОЧНИК

www.eparhijazt.com